

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

GOSEAREN ZIGORRA

Gosearen kontra ta agrikulturaren alde lan egiten duan FAO-k bilera bat egin du asko ez dala. Ta bertan Cunnar Myrdal jaunak itzegin du. Cunnar Myrdal suezitar ekonomista ospetsu bat da, munduan sonatuenetakoa. Bere iritziz, gosearen zigorra gainean degu: zer janik-ezaren krisi gorri bat eta zabala, mundu osoa bere atzaparretan arrapa lezakeana. Nazio aberatsenak orain arte baino geiago lagundu bearko die pobreeneri:

Nazio aurreratuak, 1968'an:
Armetan: 12.600.000.000.000 pta.

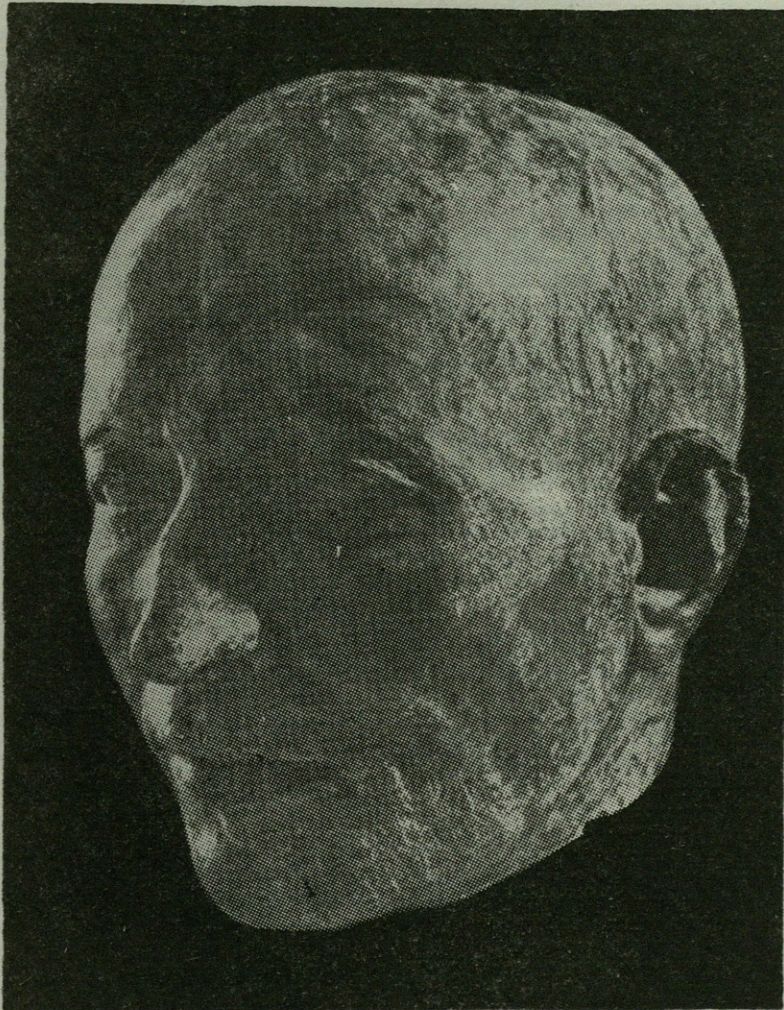
Nazio atzeratuak laguntzen:
500.000.000.000 pta.

España-k 1968'an.

Kosmetikoetan: 3.000.000.000 pta.

Gosearen kontrako ekin-tzan: 34.000.000 pta.

Gizonak naiago du bere burua apaindu edo, okerrago, armaz jantzi, gosetiaren sabela bete baino. Ta, noski, zigorra ba-dator. Cunnar Myrdal-ek dionez, datozen ogei urte auek dira bildurgarrienak. Geroago, bear bada, janariak erruz sortzeko aurreapenen bat sortuko da. Baina gaurkoz, gauzak dijoazten bezela, gosea zabaltzen joango da.

HEMENDIK ETA HANDIK

• KATALANDARRAK ETA GU

Eskutartean daukat ORIFLAMA aldizkariaren maiatzako alea. Bartzelona-n argitaratzen dabe, guztia katalan hizkuntzan. Hilerokoa da, kolore askotara, ta «Vasconia Expres» baino lau bidar lodiagoa. Urterako suskriizioa: 150 peseta.

Noiz argitaratuko dogu holango bat euskeraz?
Erantzuna: puntu bi honeik betetzen diranean:
1.º 50.000 ume euskal ikastolan eukiko dogu-zanean (orain 15.000).
2.º Euskeraren batasuna lortuko dogunean.

• EUSKERAREN BATASUNA

Lehenengo egunean, jaun batek esan neustan:
—Zertarako euskera batua dala-ta hainbeste zalaparta? Ortografiaren batasuna eginda geukan hemendiko aldean, zorioneko H hori barik.
Erantzuna: Hori ez zan euskeraren batasuna. Mugaz handikoak be euskaldunak ba-dira (ta dira, duda barik), euskeraren batasuna izan behar dau guztiona, handik eta hemendikoa. Nik behintzat, ez do-daz anai batzuk baztarrean itziko.

• DENPORA TA DIRUA

Gutariko bakoitzak, denpora ta dirua eskeini behar dautseguz euskera ta euskal kulturari.
Zenbat bakoitzatik?
Denporan, ordu bi astero gitxienez.
Diruan, bakoitzak bere neurrian, ahal dauan beste (ez mixeriekin ibili!).
Gaur egunean, euskaldun batentzat, bere eginkizunik beharrezkoena, familia ta gero. Euskalherria da, euskera ta euskal kulturaren bidez.
Zertan erabili gure denpora ta dirua?
Lehenengo, bakoitzaren euskera ta euskal kultura handiagotuten. Gero, euskera ta euskal kultura beteai eskeintzen.
Euskal alfabetizatzea ta ikastolak dira eginkizunik nausienak.

• EZ DOK AMAIRU

Zeruko santu-santa guztiak!
Ordua zan eta hainbeste debekatze ta gero, entzun doguz Bizkaia-n Ez dok 13-koak.
Zorioneko gertakizun hau Durango-n izan da, bagillaren 29-gnan.
Honekin batean esan behar dogu euskal abeslarien jaialdi gehiago dagozala orain. Horrek esan nahi dau baimenak errezago lortzen dirala.

• BIZKAI-KO BANKU-ETXEA

Hilero boletin bat, finanza gaiak erabiliaz, hasi dau argitaratzen.
Informazio osoa ta interesantea dakar, baiña... Lurraldez lurralde barriak emoteko orduan, euren kontura regionalizazio edo eskualdatze barregarri (guretzat negargarri) bat egiten dabe: Honeik be,

Euskalherria bitan (bueno, hirutan) zatitzen deuskue: bat, Araba, Gipuzkoa ta Bizkaia-kin osotuta, ta bestea, Nafarroa ta Logroño.
Zenbat bildur, jaunak, Euskalherria-ri Euskalherri deitzeko.

• KATALANDAR OBISPOAK

Egun honeitako egunkariak esan dauskue eleizarren «Tarracense» probintziako obispoak (Kataluña ta Baleares-ekoak), alkarrekin batu dirala, batzar baten.
Euskalherria-n ez da horrelakorik gertatzen. Zergaitik? Erantzuna: Eleiza Katolikoak ez dau-lako Euskalherria ofizialki onhartzten.
Ikusi: Araba, Bizkaia ta Gipuzkoa, Burgos-eko arzobispadupean dagoz. Iruña-ko arzobispadutik aparte. Noiz arte holan?

• KATALANDAR HIZKUNTZA KOLEJIOETAN

Estadistika bat egin da Barzelonan jakiteko huri handi hartan zenbat kolejoetan katalandar hizkuntza erakusten daben.
Praileen kolejoetan, katalandar hizkuntza erakusten dabe:

Kklaretianoak	% 100
jesuitak	% 61
eskolapioak	% 58
salletarrak	% 20
salesianoak	% 0'9
maristak	% 0'4
Monjeen artean:	
karmelitak	% 100
klarisak	% 100
alemanak	% 100
merzedariak	% 62
divina pastora	% 62
Jesus y Maria	% 4'5
eskolapiak	% 1'4
esklabak	% 0
salesianak	% 0

Promedioz, eskolak eta kolejo guztiak hartuta, % 24 dira katalandar hizkuntza erakusten dabenak.
Zenbat kolejo dira Euskalherria-n, praile ta man-jenak, euskera erakusten dabenak?

• GERNIKA

Lehenengo baten esan neban «Anaitasuna» aldizkaria laister urtengo zala barriro.
Hor argitaratzeko, Bittor Egurrola abeslariakin alkar hizketa bat daukat gertu. Egindako galdera ta erantzun bi hemen aurreratuko dodaz:
—Bittor, zelan doa euskerea Gernika-n, atzera edo aurrera?
—Aurrera. Euskal ikastolak eta alfabetizazio kanpaina on handia egin dabe.
—Eta, praile ta monjen kolejoak?
—Horreik ez dauke parkazioorik!

XABIER GEREÑO

ESKATU:

ZERUKO ARGIA-ren bidez, zure etxera bialduko zaizkizu, zuk nai dituzun liburu ta liburuxka auek:

	Ptak.
☐ 6-garren Paul Aita Santua ta «II-garren Batikano» Batzarrak» Yurre'tar Yulen A.	90
☐ «Lourdes'ko Ama» - Euskal Meza. P. Francisco de Lazcano. Donosti'ko Eliz-barrutian loratua.	35
☐ Kontu zarrak eta kontu berriak. Edic. «Apakia».	5

BRUÑO Liburuak

☐ Gazteen Biblia. F. Hoffmann eta Ondarrabi-ko F'ren itzak, eta A. Zugasti'k euskeratua

250

I - ña - zio gu - re Pa - troi aun - di - a Je - sús'

en Kon - pa - ñi - a, fun - da - tu e - ta de - zu ar - ma - tu, ez da

ez; e - tzai - rik ja - ri - ko zai - tzu - nik i - ño - laz au - fe

an gaur - ko e - gu - ne - an, naiz be - tor Lu - zi - fer de - a - bru -

a u - tzi - rik in - per - nu - a. I - ña - Zu - re

sol - da - du - ak di - ra de ain - ge - ru - ak zu - re

gi - da - ri - a da Je - sús aun - di - a ga - rai - tu di - tu zu -

re Kon - pa - ñi - ak, e - tsa - iak. Ez dau - ka fe - de -

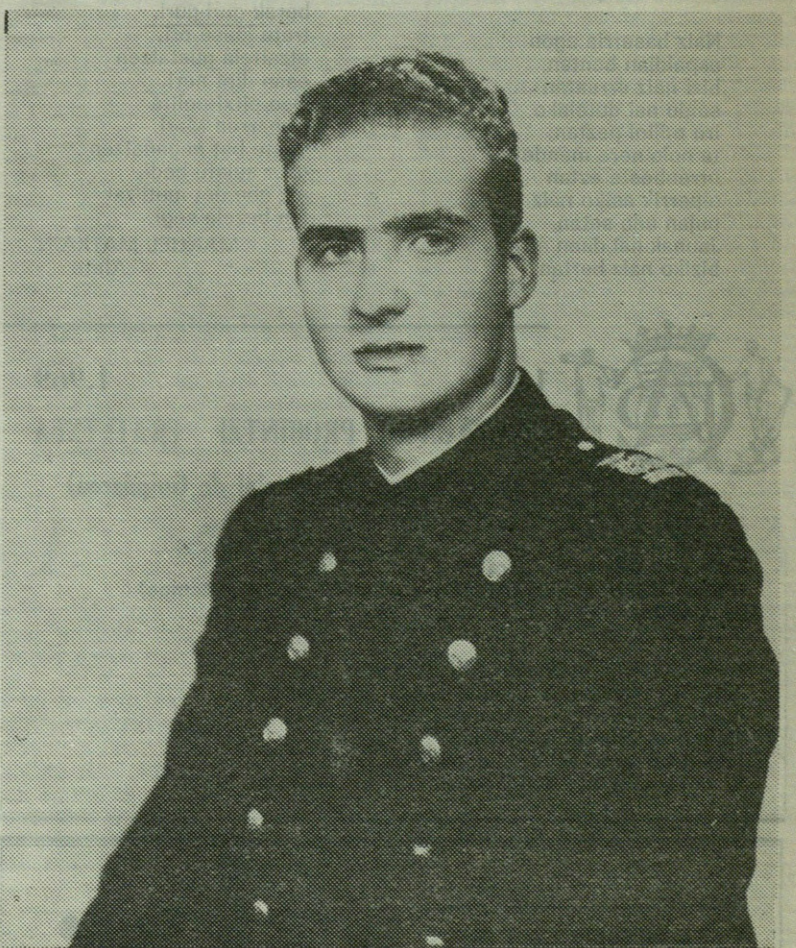
ak, ez kris - tau ne - re - ak ez dau - ka bil - du - rik i - ñun -

go al - de - tik I - ña - zi - o or - da - go be - ti er - nai - dago

ar - me - lan ja - ri - a dau - ka Kon - pa - ñi - a txis paz ar - ma - tu - rik

bandera za - ba - lik gau - ta - gun gu guz - ti - ok pa - ke - a

de - za - gun, be - ti gau e - ta e - gun.

JUAN KARLOS PRINTZEA, FRANCO-REN ONDORENGO

España-ko Kortetako Arduradunak onartu-berri dute nor izango dan Franco-ren Ondorengo, errege bezela: Juan Karlos Printzea. Franco berak ala nai-ta, Kortetako 491 Arduradunek baietzkoa eman zioten. Ezezkoak 19 izan ziran eta bederatzik ez zuten erantzunik azaldu izan nai. Juan Karlos Printzea, Borbon-go Juan-en semea da ta España-ko azken-erregearen illoba. Grezia-ko Sofia-rekin ezkondua da ta iru seme-alaba ditu.

BERTSO BERRIAK

MAIORAZKO BATEN KONTUAK

Doñua: Baita itzaiak ere,
duten enplua,
esatera nua...

— 1 —

Jaunaren laguntzakin
zortzi bertso berri
nai nituzke jarri,
itz gutxitan emanaz
baserriko berri;
emen gabilta beti
korri eta korri
danak asarretuaz
familian sarri,
lanakin gañezka ta
diruakin urri.

— 2 —

Gauzak esango ditut
argi eta klaro,
maiorazko nago,
lanerako ez daukat
len ainbeste gogo.
Naiz morroi batek egin
bastante anparo,
onela ez nezazke
jarraitu luzaro,
baserrian zer dagon
ikusia dago.

— 3 —

Egun sentian jeiki
ta lanari eldu,
gaberako auldu,
jo ta jo aritzen naiz
amasei bat ordu.
Negozio kaxkarrak
artuak gaude gu,
nekazari geienak
berdin egiten du,
esnea asko kosta
eta merke saldu.

— 4 —

Naiz baserria egon
aspaldian bentan,
bizi naiz errentan
saldu nai dutelako
iru milloi peztan;
ta nola nere mende
orrenbeste eztan
alperrik asiko naiz
pujan edo setan,
Jaunak nai duen arte
biziko naiz bertan.

— 5 —

Orra bildurrik gabe
nik esan egia,
lau bei ta zaldia
da neronen mende gaur
daukadan guzia;
egun auetan nago
kezketan jarria,
norberea ezpada
orain baserria,
maiorazko ote dan
titulu txikia.

— 6 —

Utzi bear izan det
nere andregaiia,
txit neska alaia,
baña baserriarren
gauzaren etsaia.
Laister igerrri nion
zer zan bere naia,
neronentzako sega,
atxurra ta laia,
ta beretzako berriz
zinea ta plaia.

— 7 —

Dirutan urri xamar,
urtietan gora,
gaur nere ondora
zerbait balio dunik
nor etorriko da?
Andregaiak esan dit
orain dala moda
kondizio auetan
egitea boda,
gizonak lanera ta
berak pasiora.

— 8 —

Ni lanean lertzen da
berak guri-guri,
tratu klase ori,
etzaitela gustatzen
esan diot neri.
Oso pitxi polita
izanarren Mari,
beste bat engañatzen
gaur saiatu bedi,
nik obe det mutilzar
len bezela segi.

MANUEL MATXAIN
Aiete

NERE BORDATXOTIK

Lengo egun batez, «La Voz de España» egunkarian, Xenpelar bertsolariaren aitamenak egiten ziran artikulatu batean.

Euskalerriak ezagutu dun bertsolariarik aundienetako bat zala esaten zan bertan.

Ez da gezur aundia.

Nere gustorako, oso gutxi izan dira Xenpelar'en parekoak, Aurreko zarretan, iñori ezer kendu gabe, bi daude aren mallan: Pedro Mari Otaño ta Bilintx.

Gai desberdiñak erabili zituzten irurak. Baña bai maixuki erabili; bai ederki eman bakoitzak bere mami ta giarra.

Nik ezin esan aotik-aora zer ziran. Ez nun izan aien trebetasuna ezagutzeko erarik. Ni baño ondotoz aurreragokoak ziran.

Jarrita utzi zituzten bertsoak ondo ausnartuak dauzkat. Aien bidez ikusten det zer ziran eta zer balio zuten.

Erria ez da tontoa.

Erria ao-sapai ona du. Urte asko igaro dira Xenpelar, Otaño ta Bilintx ill ziranetik.

Aien bertsoak bizi dira oraindik. Erriaren aotan dabiliz.

Onak zerbait adierazten du, oski.

Eun urte Xenpelar ill zala. Zenbat erdel kantu ez dira egon modan tarte luze ortan! Orain bost urte punta-puntako ziranak, gaur erabat aztuta dauke.

Eun urte Xenpelar ill zala, ta aren bertsoak erriaren aotan oraindik. Ba-dute bizia, ba-dute arnasa.

Gazterik eraman zigun Jau-nak. Lastimagarria benetan!

Ogeitamalau urterekin egin zigun betiko agur. Gorputz lanetarako, edo deporte lan baterako, zerbait ba-dira 34 urte.

Buru lanetarako ezer gutxi. Aren bizitza ogeitamar urte luzeagoa izan balitz, zer lan utziko ote zizkigun!

Sanoa ta osasuntsua dan gizon batentzat, 50 urte dala pentsatzen det aukerako edadea buru lanetarako.

Kirikiño zanak euskera erreze ta jostalaria erabili zun.

Ondo zekin ark biderik egokiena zein zan euskeranganako maitasuna pizteko.

Irakurleak inguratzea zan bere kezka nagusia. Euskal idazle bakoitzak kezka berdiñak senti bear lituzke.

Umoretsu ta errikoi agertu zan beti.

Ta, argatik, beste iñori ez bezela jarraitu zion erriak.

Sebero Altube jaunak au idatzi zun Kirikiño'ri buruz:

«El sólo atrajo a las letras vascas más lectores que todos los autores de la otra dirección (puristas) juntos».

Lengo esaera zarra da: «Batek amar balio ta amarrek batereze».

Zer adierazten digu Altube'k?

Beste alderditik jo zutenak denbora alperrik galtzea beste-rik etzutela egin.

Kirikiño gizon ikasia zan. Kulturaz ondo jantzia.

Beste bide bat artu nai izan balu, etzun gaitasunaren paltarik. Aldapak utzita ordekatik jo bazun, bide errezeri eman bazion, gure erria ondo ezagutzen zulako izan zan.

Ondo konturatu baizan beste guzia denbora alperrik galtzea zala.

Fisika-matematika jakintzetan lizentziatua zan.

Singuenza'ko Institutoan Matematika irakasle izan zan 1899' garren urterarte.

Euskeragatik utzi zitun ondrek eta irabaziak. Munduko diru daren gañetik maite baizun.

«Abarrak» izenakiko liburuak berebiziko arrera izan zun. Bere xede ta asmoak Kirikiño'k berak agertzen dizkigu liburu atarian:

«Zerbait egin nai-ta, egur me-ri, abarrari ekin diot. Besakada au ekarri det gertutua.

Al izan dedana. Egur me au ere zerbaitetarako baita.

Su aundia egiteko, egur lodia pizteko, lenengo abarrerri, txotxeri ezartzen zaie sua: artatik asi».

Ola jarraitzen du Kirikiño'k:

«Irakurgai auek pertsona askotan sortu lezateke auskeraz irakurtzeko zaletasuna.

Txikiak, meak, arin-ariñak, errezak, barru-gutxidunak...

Geienak parre batzuk eragitekoak izanik, euskeranganako batere zaletasunik ez dunak ere, olakoak atsegiñez artu lezazke. Txotxak eta arbatzak bezelaxe, sua piztu lezateke».

Urrutira ikusten zun Kirikiño'k. Bere usteak egi bihurtu ziran.

Euskeranganako sua piztu zuten Mañari'ko seme argiaren idaz-lan guziak.

Kirikiño'ren denboran euske-

ra osasun betean zegonik ezin esango degu.

Gaur, alare, orduan baño ga-xoago ta elbarriago dago; are ta osasun kaxkarragoa du berekin.

Gaurko euskal idazleok zergatik jotzen ez degu Kirikiño'ren bide beretik?

Ez al dakigu ark zenbat on egin zun?

Ez al dakigu beste bide batzutatik jo zuten berreunek baño askoz lan baliosoagoa ta onurakorragoa egin zula bakar bakarririk?

Aztu al ditugu Altube bizkoraren itzak?

Zer begira gaude?

Apal agertzen zan beti Kirikiño. Jakintsu danak apalak izaten dira.

Dana dakitela uste dutenak izaten dira balio gutxiokoak.

Entzun Kirikiño'ri:

«Ain ugari dauden zugaitz enbor-lodidunak, beren besanga ta adar aundiak ebakita ekartzea izango zan nere atsegiñik aundiena. Baña... ezin!

Ortarako, beso sendoa ta aizkora zorrotza bear dira. Nere besoa ta aizkora berriz, bata makala, ta bestea sorbatzik gabe-koak dira».

Ikusten dezute nolako umiltasuna agertzen digun Kirikiño'k.

Besanga ta adar lodieri utzita txotxak bildu bazitun, euskere-aren onagatik izan zan.

Ez gaitasunik etzulako.

Gai diranak, ikasiak diranak, bijoaz besanga ta adar lodien bila. Erabili ditzatela gai sakon eta pixuzkoak. Lenengo, orde, menderatu dezatela euskera.

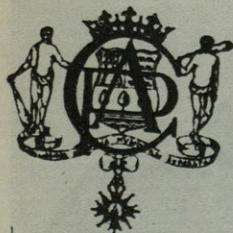
Berez astunak diran gaiak artu, ta aiek erabiltzeko bear ainbat euskera ezpadakite, alperri-kako lanean ari dira.

Desertuan arrantzaz aritzea bezela da. Kirikiño'k ederki egin-go zukean lan ori, erria artarako moduan gertutua, preparatua zegola ikusi izan balu.

Guk, askotan, etxeari zimen-duak artu baño len tellatua emate-na genduke.

Onetxek ondatzen gaitu.

Baxarri

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
«PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos)
balia zaitze

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaitzez Donostia'ko gure
12 afizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón, Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

“APOLO” ZOZKETA NAGUSIA

70.000 PEZETA SARITAN, ETA ZURE EROSKETA...

UTSEAN!!

Zozketa eta Eskribau aurrean.

Abuztuaren 15'garrenean

Entzun probintzikuok! Montaketa eta zure etxera eramatea eztegu kobratzen.

Erosi zure erredizak ORAIN...

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA

Moraza 3 ta 14'an - DONOSTIA'N

San Marcial, 12'an - IRUN'EN

ERREDIZA ERAKUSTEGI NAGUSIA

IGANDE TA JAI - EGUNETAN! etatik 7'etara irikia, Moraza, 3'an

DONOSTIA

SENDAGAI UGARIEGIERIA

Sendagaiak, botikak, garestiegi jarri zaizkigu, ta onek kalte aundia sortzen dio gizadiari; osasuna zaillagoa egiten baitzaigu orrela. Orrez gainera, Estaduei garestitu ta nastu egiten baitzaie, osasun-aseguruen eralguntza. Orregatik, eztabaida bizia sortu da-ministruen mailan piztuta, baiña erri-mailan ere bere eragiña izan duana-ta eztabaida orren ezaguera asko komeni zaigu.

Aurrena jakin bear dana, Espaiña-n degun Sendagai Ugariiegieria da. Beste erriekiko, alde aundia dago gure artean ontan. Zeatz jakitea ez da errez; baiña dirudienez, Espaiña-n ditugun Sendagai zerrendak ogei ta amar millatik gora ditugu. Alemania da ontan botika berezien sorterrria; ta ala ere, an iru milla sendagai zerbait gorago dira dituzten botika aparteko guziak.

Ikusten degun bezela, gure ta beste erri aurreratueta aldea oso aundia da sail ontan. Sendalari guziak ondo dakite, sendagai baten eragiña ezagutzen degunean, oso gutxiakin betetzen dira sendagai berri orren sorterrria. Ta egunetik egunera, sendagai berriak eta aien ordezkari berriak geitzen ari zaizkigu. Beraz, gure arteko sendagai eta sendagailantegiak, neurri gabe ugaltzen ari dira.

Gero, poliki-poliki jakiten degu, eskeintzen dizkizuen millaka sendagai oiek, guziak berdiñak dirala. Alemania-tik, Holanda-tik eta ipar-Ameriketatik ekartzen dituzte sendagai oientzako bear diran gaiak, eta emen ez dute ezer asmatzen. Egiten digutena, au da bakarik: kanpotik ekarritako sendagai oiek milla eratara nastu ta saltzen dizkigutela. Ta guziak indar berdiñekoak dirala. Ori bai, beren sendagai oiek saltzeko, egundoko edakunde ta propaganda garestia egiten dute, ta azkenean, guretat oso garesti datoz botika zorionekukoak.

Espaiña-n dauzkagun Sendagai-lantegi benetakoak, esku-beatzak baiño geiago ez dira. Ala ere, izen orrekin legepean izendatuta dauden lantegiak, konta ezin ala dira. Ta gezurra dirudiena, elkar galdut bearrean, millaka etxe oiek, asten dira bakoitza bere aldetik, bere sendagaiaren propaganda izugarria egiten; gero sendagaia zabaltzeko gastu bildurgarriak egiten; bitartekoei euneko onenbeste merkeago eskeintzen... eta azkenetako, sendagai oien prezioa izarretara igotzen digute.

Lau aldetara zabaldut dan botika oien edakunde, askotan alpeirik izaten da. Botikak bereala zaartzen dira, ta berriak eskeintzen asten zaizkigu, lengoak zabaldut baiño len. Emendik datorkigu beste garestitze ikaragarria.

Medikuei utsean zabaltzen dizkien sendagaiak ere, merkaturik onenetakoa sortzen dute. Eta or datozkigu millaka ordezkari, bakoitzak bere sendagaia eskeiñiaz, millaka miatzaille edo inspektore; millaka egunkari ta aldizkari, sendagai oien zabalkundetik bizi diranak... Papel-ujola ori gure kaltean dator azkenetako.

Negar egin bearrean, kontu orretan ordena pixka bat sortzea ez al genduke obe?

HUTSUNE LARRI BAT

"...Zuek diozutenez, gazteok ez dugu gauza haundirik ikasten: ez gure hizkuntza, ez gure kondairaz, ez ezertaz. Nola egingo, ordea? Azkue'ren hiztegia erosten saiatu naiz aspaldi huntan: lortu ez. Aita Lhande'rena eskuratzen saiatu naiz segidan: ezin. Literatura zaharrera jo dut: ez dakit noren Ebanjelioak (Haraneder'nak uste diti aurkitu ditut ustekabeen: 800 pezeta eskatu dizkide. Kanpion'en arrastorik ez inun. Zertan gera errudun, beraz, dazkizun eragotzen gain hauek ere erasten diralarik?"

Hauze idatzi dit lehengoan euskaltzale suhar batek. Eta egia diola ezin uka.

Gazte batzuk abstraziotara jotzen dutela esan ohi da. Hein batean hala da. Baina euskal kulturaren oinarriak bilatu nahi izan ezkeren, nun aurkituko ditu irakurleak? Arrazoin askorengatik, liburu funtsezko asko eta asko (oker ez bano, bederen) aittuta dago, eta erosterik ez dugu.

Hizkuntzari buruz hasteko. Azkue'ren bi lan nagusiak aittuta daude: bai "Morfolgia Vasca" dala-koa, bai "Diccionario Vasco Español Francés" dala-koa. Muxelena'ren lana beti agerkizun dago. Altube'ren "Erderismos" deritzana aurkitzerik ez dago. Aita Lhande'ren "Dictionnaire Basque Français" aittuta ez badago ere, nekez eskurara ditekete. Ithurry'ren "Grammaire" ez da gure artean ezagutu ere egiten. "Euskera"n, "Yakintza"n, "Euskal Esmalea"n, Eusko Ikaskuntza'ren aldizkarian argitaratutako lanak, askotan oso inportanteak, ahaztuta daude zenbait liburutegi-

tan; eta gazteriak ikasi nahi dituelarik, egiterik ez dauka.

Gauza bertsua literatura zaharri buruz, nahiz gai huntan hobe-kixeago orniturik egon. "Len eta Orain" sortak Lardizabal eman digu, eta "Auspoa" k Iturriaga, Beobide, Kardaberatz, eta besterik. Atsular ba dugu eskuar. Egia da. Zenbat, ordea, oraindik guztiz zail? Gregorio Arrue, Intxauspe, Duvoisin, Pierre d'Urte, Gasteluzar, Mendiburu bera... Mamiz hurri sarritan, ba dakit; hizkuntzaz ordea oso kotutan hartzekoak.

Askoz okerrago, dana dala, kondairari dagokionez. Nafarroa'ko istorilari bat dugu guztiz gailen, aspaldiko mendei buruz batez ere: Arturo Kanpion. Nork eta nun eros, ordea, bere "Euskariana" k? Batek edo bestek Kanpion'en iritziak ontzat eman nahi ez baditu ere, beste ikuskera bat mamitzeko nor hobe Kanpion bera baino? Gauza bera gertatzen da ondoko urteei buruz ere. Euskal Herria'n problema bat izan da nagusi XIX-gn. mendean zehar. Huntaz anitz liburu idatzi bada ere (eta ez beti egia behar dituen bezin hotzak...), gaurko gazteek nekez irakur ditzateke, aittuta daude-ta. Etvegara, Irujo, Aralar, Oloriz, eta abar, irakurri gabe, zein bidetatik hasiko, joan dan mende nahasiko gertaerak aztertzeko? Egiazko etendura bat dago gure herriaren jakintzan; eta deuseztatzen saiatu behar dugu.

Ez dugu eskubiderik "tanquam tabulam rasam" bezela abiatzeko. Kultura beti izan da GIZARTE-BIDEZ gaineratuz eta osatuz lortu dan zerbait, kultura ez baita mamitzen biologiaren bidez. Ukatzuz ere egiten da, noski: gure jakintzetan puntu askotan ukatu-beharra dagoela gauza ageria da. Ezagutu gabe, ordea, nola eta zer ukatuko? Erdaldun pintatzaileek dioten bezela esateko: "Hay que aprender primero a dibujar, para aprender después a desdibujar". Euskal sailleko jakintza-alorretan gauza berbera. Euskal arazoez edozein iritzi eman ahal izateko, eginak, gertaerak eta errealdadeak ezagutu behar dira aurrenik.

Eta hauze da tamalgarriena: gure herriaz eta gure kulturaz lan asko eta ederretan egina baita. Ikasle berrien eskuetan jarri behar ordea. Bestela alperrik egindako lan gaitza litzake orain artekoa.

Funtsezko liburu batzuk birrargitaratzea, hortara, eginkizun premiazkoa iruditzen zait.

LARRESORO

ESTORNES-TARRAK

Estornes-tarrak Euskal kultura alde lan ikaragarria egiten ari dirala danok dakigu bañan orain atera duten liburuakin marka guziak urratu dituztela esan bearra dago.

Euskerazko literaturaren kondaira berezi agertu berriak arrituta nauka. Eta ni bezela beste asko eta asko.

Ikusi egin bear da Diputazioko liburutegira zenbat datozten liburu berri au ikustera. Ez bait da peza batakin erosten dan liburua.

Decheparen "Heuskara, ialgi adi mundural" gogoratu arazo dit neri.

Nork neurtu lezake Estornes-tarrak ateratako liburu berriaren ondorioa?

Askotan esan izana det, Gerra zibilla bukatu zanian bure Euskalerrigatik etzegoala txanpon zar bat ematerik.

Urte illun eta itxaropenik gabeko aiek ezagutu giñuzenak ez gennan asko pentsatzen oraingo uzta edo kosetxa. Zerbait bai, bañan ez ainbeste.

Esperantza ortarakoxe da, esperantzarik ez dagonerako, bestela ez litzake izango itxaropen.

Orregatikantxe da esperantza birtute aipagarrienetakoa. Esperantzarik gabeko urte aietan, etsi gabe alegendu ziranak, zerbait egin zuten.

Estornes-tarren liburu benetan ederra dala bitarteko, bat batean gure Euskal literaturari dagozkion kontsulta danak toki batean egin giñezke.

Orain arte an-emenka ibilli bear izaten zan. Liburuak zoko apartetan nun arkituko.

Makiñabat lan eratu ta bildu dute Estornes-tarrak bere ikusgarizko Enziklopedian.

Orrelako mea-zulo aberatsik ez degu beñiere izan. Euskerak orain arte izan dituan jarraitzale eta eskritore guzien ejemplo agergerrienak ementxe dauzkagu alkartuta. Aukera guziakin.

Bañan orretarako atrebitu egin bear aurren-aurrena. Kemen aundia bear lan orri asiera emateko. Alderdi askotako beldur-gabetasuna. Ez da lan ori utsarekin usi ta bukatzen.

Orrelako liburu baten utsegiteak gero berriz. Tamano ortako liburua ez dago utsegiterik gabe aizen mugara ematerik. Utsegitearen bildurra duanak ez du beñiere ezer egingo. Utsegiteak egiteko ere atrebitu egin bear!

Duana duanari aitortu egin bear zaio. Onela dio esaera zarrak. Eta Estornes-tarrak kemen aundia dutela nola ukatu?

Erronkariko Estornes anai ospatsuari gure Euskalerririk eta Euskal kulturak zenbateraño zorra dion urteak pasatzian ikusiko da.

Makiñabat euskaldun eta euskaldun ez diranak bere jakin nai egarriarentzat Estornes-tarren liburuak izan dira iturri garbi ta ugaria.

Euskal-gai guziak sakondu dituzten liburu bikañak.

José de Arteche

ILLARGIRA GOAZ...

Gizon ezin-egonak, naikoa buruko min izanak ditu toki barrien billa. Gure aurretiko euskaldunak —orain 26 bat milla urte?— lurzati atsegingarri ontara etorriak doguz, eta ez edozelan, zori-zale ta lur barri billa baiño. Zeozek saka eraginda, etorri yakuzan ona. Kolon be, urte-mordo galantak geroago, euskaldunaz inguratuta, orrelaxe joan yakun Ameriketara: adur baten deiera, zeozek bultz-eraginda.

Goizale egiñak gabiltz orain; txoriak, gu baiño azkarrago ikusten doguz, eta arein antzera goiak zear egatu nai. Buru gaineko zabaldi ertzik bakoan milloika ta milloika izar dakusgu, eta areitan zer dagoan jakin miñez, lenengo illargira ta beste zeru-gorputzetara ondoren, egaztu nai dogu. Ta gizakume kaxkar onek, bere gora-naizko ekin bizian, lortu egingo dauku azkenez goialdeak, zati batzuk beintzat, bere mende ta esku jartea. Ezta gitxi!

Gaurko, illargira goaz. Obeto esan, lantxo au argitara orduko, gizona —trebe ta azkar— illargi gainean daukagu. Ak pozik artuko ete? Sortzetik dogu misterioz betea, negarti ta zoro samarra. Ta ez dakit misterio ta ezkutu orreik iñok jakitea gurako dauanik; ez dakit bere negarren barri iñok izatea naiko dauanik; ez dakit, ez, bere zorakeriak lau aietara zabaltzea eder izango yakonik. Gu euskaldunak ez gara, lenengotan batez be, besteentzat zabalegiak izan oi. Gure illargi amandrea, gure antzekoa baldin ba' da, ez ditu, ziurrik asko, bere bizkar-azurrera doakiozan lurtar gizonok arpegi txeratsuz artuko.

Dana dalarik, laster izango dogu angio barri. Azal ta barru zelakoa dan. Otz ala bero, gogor ala bigun dan; urrez ta diamantez, aberastan aundiakaz beterik daukagu. Zugatzik, ebererik, au da, bizirik ete dan; gizona bizi izateko lain arnas-kai, ta abar. Eguzkiaren indar-saka

noraiñokoa dan; angio indarrik lurtarok aprobetxatu ete daikegun. Amar urte barru, Von Braun jakitunak diñoanez, illargirako joan-etorria egitea errez izango ete yakun; etxeak eta otelak bertan jasoko ete ditugun. Gaurtik be badira munduan arako tzartelak eskatuta daukiezanak.

Gizonak, ontara baiño len, goiak azpiratzeko noski, buru-auste gorriak erabilli ditu; batez be teknika saillean. Zenbat saio ta leiaketa tresnaz ta gizonez; Zenbat gora-bera, zenbat jakintsu talde lanean! Gauzak seguru ipiñi arte arriskutsua ta ausarta zan gero asmo bikain ori amaira eroan nai izatea!

Illabete ta erdi dala, iru izarlari azkar illargitik ur-ur ibilli yakuzan. «Apolo X»-ren ortzi-ontziaren barruan. Goi artan, txerpolar antzera makiña bat dantza ta dardar-ikara egin ondoren, iruretatik Cernan eta Stafford ziran illargia ikutu nairik, aren ur samar ikotika ebiltzanak. Sor ta lor, arriturik, lur-gaiñetik arein pausuak jarraitzen ebezana, biak batera lez ots egin eutsen: «Eldu gara! Bai, esan munduari!». Ta, izan be, illargiaren azal erabako, nabar-kolorga artatik amalau kilometru ta erdira aurkitzen ziran.

Jatsi-leku ori ikusi ta azterkatuaz, gauzarik zailena egiña dala, esan gengike. Areik irurak, zortzi egunez, aurretik zer egin erabagita eukienez, zeatz eta meatz, ia doitasun osoz, bete al izan eben euren egiteko. Egitekorik arriskutsuena nuna bait. Garai artan, izan be, —ille bi dirala— giza istoriak ezagutu dauan marketatik bikañenatariko bat ausi eben. Gizaldi onez, bere aurrera jo bear itu ta porrokatuan, gauza arrigarriak burutu izan ditu; baiña au lakorik ez. Gu bizi garean izarbel ontako iñortxo be ezta eldu egundo, illargiari buruz, aren arpegia ain ur ta esku-mende eukitera.

Gu, ostera, emen gagoz ara joan

diranen zain. Jakin-min gorritan! Toki askotan, begiak niñiñ, biotza urduri, arlo orretan ain jakintsuki lan egin dabenak batez be, teknikazko indarketa txalogarri baten ondoren, ardura ta leia bizitan daukaguz angio arri koskor batzuk aztertu naiean. Ulertzekoa da. Ta ederra, ziñez, gaur egunean bizi izatea! Oi, illargiaz ames egin ta, barriro itxartzean, illargia bera geure esku mende... Ez al da zoragarria? Ta Jainkoari eskerrak emetoko beste zio ta motibu aillagiñakoa!

Ez dagoz lo Houston'en lan dagien jakintsuak. Eta gizona illargiraño eroateko alegiñak ezeze, gizon orrek andik ekarriko ditun mineral ta gaiñerakoak —lur, auts, arri ta abar— miatu, aztertu ta sailikatze-ko be ardura aundia ipiñiko dabe. Ontan, egia esateko, lur ez-jakiñean lan egingo dabe lenengotan; mikrobi ta azipozidunak euki leikezala, esan daroe, angio mineralak, eta kontuz ibiltzeko dala. Baita kontuz jokatu bear ei da emendik ara ezer txarrik ez eroateko be; bazterrik kutsutu ez daitezkan. Iru izarlariak, beraz, egun askotan, ara baiño len, gela itxietan sartuta euki dabez.

Zer guztioi neurriak artu ta ardu-raz ibilli arren be, bai motorrak-aitik bai izarlarien ibilliakaitik, angio ta emengo gorpuzkien artean kutsuturiko zerbait, naitaez zabalduko da, asko luzatu barik. Baiñan bildur ta arrisku danok azpiratuak izango diralakoa dagoz astronautikan lan dagien gizon argiak. Dana dala, beñola sabel bat beretik urteniko izar adiskide bion arteko artu-emon eta zer-ikusiak gero ta maite-korragoak izango dira, gizaldiak zear. Eta ziur-ziur gagoz, aurrerantzean ez yaku orain arte baizen ezkututsu ta ixil agertuko gure auzoko izarbel motel ori, gure asabak amandrea deitzen eutsen illargia noski.

A. ONAINDIA

HIZTEGI MODERNOA

Gauza jakina danez, barneko etsaiak beti txarragoak izan ohi dira kanpokoak baino. Gazteluak ez dira gehienetan etsaien oldarragatik galtzen, baizik zaindarien etsigatetik eta salkieragatik.

Gerla psikolojikoaren espezialistek maiz aipatzen duten Jeriko zalakoaren ondarena dugu hontaz esplorik onena, besteak beste.

Euskeraren galeraz ere, eta bere ondamenaz, euskaldunak izaten dira errudunik nagusienak. Euskerak, dakigunez, gure hizkuntza errotik suntsitu nahiko luketen etsai handiak ditu, noski. Baina nahi izate hori ez zan deus izanen, euskaldun askoren etsi, ezkonzientzia eta saldukeririk gabe.

Euskera bere atsegin eta solaserako megaterio ikusgarritzat hartzen dutenak kalte handia egiten diote euskerari. Folkloristak, puristak, eta beste horrelakoak, barneko etsai dira, bestearen artean, nahiz ta berak ez jakin.

Bestaldetik gaurko garaian, «kaletar fenomeno» dala-koa, mundu guziko fenomeno izugarri hori, edo «dimensio bakarra gizartea», hizkuntza txikien kontrakoa da, Euskal Herrian beste herrietan bezala.

Egoera horren aurrean hizkuntza fijaszeko ta bate-ratzeko zerbait praktikorik egiten ez badugu, ondoreak laster agertuko dira. Batez ere, gaurko ideiak eta arazoak erakusteko hitz egokiak arkitzea beharrezkoa dugu.

Euskera sail guztietan sartu nahirik ari geran «inte-

letualok» begi txarrez ikusten gaituzte euskaltzale batzuek. Beren euskera gozo-gozo ta jator-jator gorde nahi dute. Baina beren euskera eme ta gozoarekin besterik ez badira jarraitzen, egunen batean euskera besotetan il zaiela arkituko dira.

«Inteletualak» sañi maixuak direla eta euskera motela eta erdi erderatua erabiltzan dutela esaten dute. Baina, nola Marouseri buruz eta Aljebra berriari buruz idatzi hitz jatorrekin besterik?

«Gaurko hiztegi» bat nahi ta nahiezkoa dugu. Ez da posible orainarte bezala jokatzan jarraitzea.

Hiztegi modernoak amaika egin dira, izan ere, lehengo urtetan, nahiz zientzia saillean, nahiz politikaz, filosofiaz, edertiaz eta abar. Baina guziak ezberdinak. Nork bere hiztegia egin du, eta erabili, bere gisara eta gustora. Zoritzarrez, bakoitzak bere hiztegia ulertzen du, besterik ez, eta besteena entenditzeko, inguru-murka ibili behar da. Horrelako moduz ez da irakurtzerik, ez ulertzetik.

Beraz, berbak ez dira faltatzen, euskeraz, ugariegiak izan baino.

Lan hontaz Euskaltzaindiak du lehengo hitza. Bera da une hontan eta egoera hontan, anarkia horrekin buka dezaken bakarra.

Lehen bai lehen hiztegi moderno bat, laburra bada ere, etera dezala eskatzen diogu berriz ere, Euskaltzaindia beneragarriari.

CARLOS SANTAMARIAK

Zeruko Argia

Zuzendaria:

ANTONIO ITURRIA
ASTIAZARAN

Naparroko-Kantauriko ta Ara-
goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

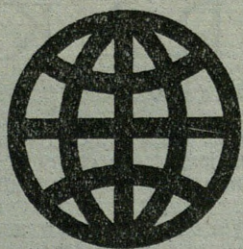
DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Urtekoa ... 190 Pta.
Atzerrian ... 265

Aidez artu nai bada, galdetu.

MUNDU BIRIBILLA

KARLOS PRINTZEAREN INGURU

Gales'ko abertzaletasunaren sustraiak

«Karlos printzea, Gales'ko Printze izendatzea, garaiz-muturka ta gure lurralde Gales'en kontrako lotsagarrakeria da. Gure alderdikoei, au eskatzen diegu: erronka orri, txeko ta eslobakoak bezin zintzoki ta gizonki erantzun dezaiozela».

Itz auek zituan orria, Plaid Cymruk (Gales'ko Alderdi abertzalea) bere biltokitik oparo zabaltu du. Gales'ko erria, ez da, noski, kalera atera Txeko ta Eslobakoen antzera. Baiña Printzearen kontra artu diran neurriak, ango giro bizia ta beste agerpenak, alde artako jabe egin dira.

Ettxeko bonba batek il duan gudarri ingelesak, etzuan uste izango, bere eriotza, galestarren iritzirako, Llewelyn erregea ta aren bi seme-en eriotzaren erantzun eta zor bezela izango zanik. Auek irurok, 1290' garren urtean Eduardo I'goaren aginduz illak izan baitziran.

CYMRU

Gimru, Gales'ko lurraldearen izena da angoentzat. Lurralde arek, 14.000 kilometro laukotu ditu, eta Breña Aundiko Sartaldean arkitzen da. Snowdon'go maillo gaitzak bere azpian artzen du, ta izen au darabil Margarita printzearen senarrak. Lur au ingelesak jasotako gazteluz betea dago. Aldi aietan asizan ingelesak lur aren gain artu zuten jabetza gogorra. Eta ala iraun zuan kontu onek, 1536'garren urterarte.

Urte aretan, galestar jatorrikoa

zan Enrike VIII'garrenak Ingalaterra-ekin bat egin zuan Gales'ko lurraldea. Utsa ortan gelditu izan balira errege aren asmoak. Baiña aren asmoak aurrerago jo zuten, eta Gales'ko erria ziaro galdu nai izan zuan Ingalaterra'ren izena aunditu zedin.

Ala bada, Enrike VIII'garrenak agindu au eman zuan: «Gales'ko izkuntza itzegiten zuanik, etzala erreinu aretan kargudun artua izango; ezta zerga edo kontribuzioa jasotzen arituko».

«Act of Union» zeritzan agiri arek, garbi adierazten zuan, galestar izena ziaro ondatu bear zala. Ala ere, gales-izkuntza itzegiten zutenak, 1801'garren urtean, euneko 80 zira n alde aietan. Auek, 1951'garren urtean euneko 28'4'raiño jetxiak ziran.

XEETASUNAK

Kontu auek guziak, Jordi Ventura'ren «Les cultures minoritaires européennes» izeneko liburu ederretik jasoak ditugu. Alabaña, Eduard Wolf'ek «Die Zeit»en idatzitako idazlan batean esaten digu, bere ustez, gure egunotan, erritarren laurdenak bakarrik itzegiten duala izkuntza galestarra. Itxura danez, gauzak ez tira onela gertatzen; galestar-izkuntza ezpaita atzeraka dijoan gurdia.

Telebista iritxi ezker, ikastoletako amaren izkuntza ta zabalkundetarako askatasunari eskerrak, Gales'ko izkuntza indartzen ari da. 1960' garren urtean, 237.000 liburu saldu

ziran galesez idatziak. ta gutxienez, ba-ziran sei asteroko zelta zaarren izkuntzan idatziak.

Bi milloei t'erdia inguru diran galestarak, ez tira lotan gelditu. Kulturaz gainera beste asmo asko dituzte, beren erria jasotzeko. Erriko jakintza oso aberatsa ta bikaina da oraingo. Ala ikusten degu alde artan ba dirala VI'garren gizaldiko poema zaarrak. Auek ermania ta neolatin-jakintzaren poema zaarren aldean, askoz zaarragoak dira. Erri gutxi ditugu, jakintza alako mailan gordetzen dutenak. Baiña Gales'ko Alderdi abertzalearen indarra beste gertaera batetik dator. Izan ere, Eskozia ta Gales'ko Eskualdeak-Ingalaterra'ko ipar-Sortaldeak bezelanoizean bein diru-berakada azpian erortzen dira. Onela Erdi-Aldeko kolonialismoak eta ango Zentralismoak, bere arrasto ta aztarna beltza zabaltzen du.

PARTIDUA

Giro onek, egundoko indarra eman dio Plaid Cymru'ri, (ango partidu abertzaleari, alegia). Alderdi au, 1925'garren urtean sortua izan zan. J. E. Jones izan genduan partidu onen sortzaile. Aldi aretan, Alderdiak sei lagun besterik etzuan. 1930'garren urterako, 500 lagun inguratuak ziran. Eta 1937-1939'garren urteetarako 2.000 lagun bilduak zizuten.

Egun aietan, Plaid Cymru'k, Gales'ko izkuntza ofizialki ezagutu zezaten, alegiñak egin zituan. Eskabi-

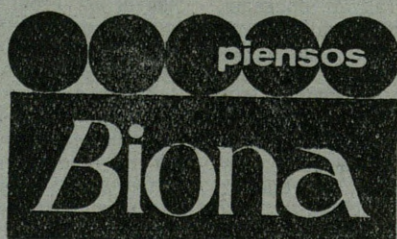
de onen alde 400.000 firma bildu ziran. Ta orduan sortu zan gudatea. 1960'garren urtean, Plaid Cymru'k 16.000 lagun zituan eta irureun Sail. Orain, Labour Party'k baiño lagun geiago ditu. Ta au, Labour Party ori, Gales'ko lurrean gaztelu bezela txertatua dagoelarik. Caerphilly'n gertatua, erakusgarri da oso: 1966' garren urtean laboristak 21.000 botoz bakarrik irabazi zuten. Ta urren-ago auteskundetan, abertzaleak garraile aterako diran ustea degu. Auek beren ordezkariak eraman al izan dituzte Comunes'tako Kanberara, ta Harold Wilson'ek galestarrez itzein nai izan zuan diputadu bat ixildu-arazi bear izan zuan.

ETORKIZUNA

Gales'ko Abertzaletasuna, ezta-

bil kontu epeletan. Ezta kontu zaarren negarretan ere. Baiña idazlan neurtu onetan ezin diteke Partidu orren luze-zabala egoki adierazi. Ala ere, Plaid Cymru'ren asmoa, Gales'ko lurraldea Commonwealth'en «dominio» izatera eramatea da. Eztakigu orretaraiño joango ote-diran urak; baiña gaurko eralguntzak ere ez du betetzen ango jendea.

Ta orain, Karlos printzearen errege-gai izentatzea, Gales'ko erriarentzat irain miña da. Orrek, aspal-diko erri-zanpaketa gogora ekartzen baitiote. Erregetzak ore batean biltzen baditu erri ezberdin oiek, zer bait iritxi diteke. Ori egin ezik, erregetza, Erdi-Aldeko zentralismu-iduri bezela ikusia izango da. Bitartean, galestarak: Lana! Lana! Lana! eskatzen dute, erria jasotzeko.

BI ALDIZ ONA

BIOTER'EK babestua

Pentsugille:

VELCIA, S. A.

TUDELA'n: Apartado 41

Urrut. 820.812 ta 820.816

NANCLARES (Araba):

Carretera General Vitoria-Miranda

Km. 12 - Urrut. 6

ONDO BADABILL
Otsein DA

José Lizaso
Bar Landeta

Zer nai, artatik erruz ba-dezu edanetan da janetan, ostatu onen sona zabaltu zaigu alderdi danetan. Zure zai beti zabalik dago; ez da trabarik atetan, gorputza premiz dezun guzian sartu zaitea Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.

Urrutizkila: 81-13-11

Perfumeria Urbietta

EDERKETA - GELA

Donostia'ko Urbietta kaleko 14'garrenean arkitu ditzakezu:

ELIZABETH ARDEN, GERMAINE MONTEIL, GUERLAIN, HARRIET HUBBARD AYER, LANCASTER, LANCOME, MAX FACTOR, PAYOT, REVLO, BALENCIAGA, CARON, CARVEN, CHRISTIAN DIOR, GIVENCHY, HERMES, ta abar ta abar...

Urbietta, 14

DONOSTIA

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jabola erabilili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jabola bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra

Ettxeko-andrearentzat neskamerik egokiñena,

JABON LAGARTO!

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

ESTABLECIMIENTOS

ayestaran

DONOSTIA

FERRETERIA

ELECTRODOMESTICOS

RAILITE

BURNI-SALGAIK

Urbietta, 25 - Urrut. 26787 - 26788

ETXERAKO ELEKTRO-TRESNAK

Urbietta, 27 - Urrut. 26788 - 26787

LEGEZKO ZABALTXAILLEA

Aldaconea, 4 - Urrut. 15123 - 28566

HARRIKA

Rockefeller Ego-Amerika-n izan da, harrika hartu dute eta Nixon lasai gelditu.

Ezin dugu garbi ikusi baina Che hil zutenean Ipar-Amerika azken garai huntan beinere lasaitu etzan bezela lasaitu zan. Che hil zanean, programa bat berarekin. Eta programa batek dakarzikin ondoreak. Boliviarrak ikaragarritzko mesedea egin zioten Ipar-Amerika-ri. Eta gaurko Ego-aldearen behar handie-na lider bat da baina kostako zaie beste lider bat izaten. Hortarakoxe daude Nixon eta Nixonkumeak. Ego- era nahastuetan arrantzaleen irabaz-ia- esan ohi da. Eta, baitare, mux- toak igari. Eta hortan ahaleginduko dira. Egoera gehiago nahastu —Ar- gentina-n Vador sindikalista hil dute. Nork?—, beraien arteko bu- rruka sortu eta hunela itoko dituz- te liderren posibilitateak.

Gauzak hunela, Rockefeller harri- ka hartu dute. Eta biar negarrez jardungo dira. Etzi ministro bat hil- ko dute amorro biziz. Eta etzidamu... Baina programarik gabe. Saltoka eta ridikuloaren beldurrez.

Zer gertatu da Argentina-n? Ar- gentina-ko sindikalismoa beti izan da oso indartsua. Baina beraien ar- teko burruka sortu dute eta Van- dor peronista izan da erru guztiak jaso dituna. Martir bat baina bein- ere ez liderra.

Nixon lasai gelditu da eta lasai Rockefeller bere lagun maitea har- rika bakarrik hartu dutelako. Ipar- Amerika-k oraindik interesa sortzen du Ego-Amerika-n. Onerako edo kal- terako, baina hunek ez du ajola handirik, Ipar-Amerika-k inperio izat- en jarraitzen bai du.

«Alianza para el progreso» kendu diote Egoaldeari eta, nik uste, Ego- Amerika-ko gizon kezkatsuak oso kontentu gelditu dira. Kennedy-ren mitoa sufritzen ari ziran (Kennedy askatzaila, laguntzaila, martir eta lagun bihotzekoa) eta Kennedy-ren bitartez Ipar-Amerika zuten mito. Oso izkutuan nahi ba duzute baina hunela zan. Gaur ba zekiten ematen zutena baino gehiago jasotzen zu- tela ipartarrak. Eta egotarrak «Alian- za para el progreso» programaren loturaz arduratu diranean amaitsu da programa horren ekin-beharra.

Eta asko ta asko ez dira Nixonek «alianza» kendu dualako asarretu, lehen alianza hori izan zutelako bai- zik.

Eta Ego-Amerika bakarrik geldi- tzen da. Ez du laguntzarik izango eta obe dalakoan nago, hunela ez bal du beste alianza batzuen lotu- rarik izango.

ANJEL LERTXUNDI

MISILAK ARJELIAN

«Bayer Kurier», Franz Josef ale- man kristau demokrataren aldizka- riak, E.S.S.B.-ek arjelian 3.000 kilo- metruko irixtea duten misilak sartu dituztela, berria zabaldu zunean, O.T.A.N. barneko sobieten ipar afri- kako infiltrazioak saltzen dituzten militar espertoek berria ezeztatu dute.

Agian, numeroen eta distantzien medioz, militar pentsamentuaren lo- jikez hau ez da posible, izan ere, E.S.S.B.-ek ez omen dute Arjeliako Mazalquivir basearen beharrik, Erre- publika sobietiko sozialistetan eta Europa erdi aldeko herrietan dituz- ten baseetatik Europako sartaldea kontrolatzen omen dute ta. (Medi- terraneo itsasoan dituzten submar- ino eta gerra barkoetaz gainera).

O.T.A.N. barneko informazio eta kontrol departamentuek ez dire kez- katurik, lo ere ez ordea. Dena kon- trolaturik dago. Etsaiak etsaia. Bes- teak bestea.

Jakin beharrekoa izanen litzake «ezkerrak» eta eskubiak osatzen du- ten heien harteko kontrol sare hu- nek ea utziko litukean herri tipiak beren hixtoriarri erresposta emat- en. Dena izaten da posible. Sare hunek sortzen dituen kontrol eta zailtasun hauen beso luzeetatik es- kapa egitea ere. Bestela ikus...

PIRRE EASO

Burgesiaren opresioa nekazarieri buruz

ANTON SANTAMARIA

«QU'est-ce qu'ils son creux, ces garçons!». Frantziako lizeoetan sar- ritan entzun ditezke gisa huneta- ko hitzak nekazarieri buruz. Gaz- telherrian «paleto» dei ohi zaite, Euskalherrian «Casherito», Europa- ko edozein herrian horrelako nar- dazko izenak haurkitu ditzazkegu neazarietzat.

Kapitalismoaren moldeak ez zaiz- kie nekazarieri egokiak, langile hauek baztertuak iusten dira eta

BURGESIAREN EKINTZA NEKAZARIERI BURUZ

Puntu batean kausitzen dira bur- gesiaren ekintza politikoak nekaza- rieri buruz. Puntu hau nekazarien eta hirietako langileen elartasuna ez uztea da.

Burgesiak ba daki elkartasun hori gabe erreboluzioa zailagoa izango dela.

Puntu huntara heltzeko bi ekin-

bien reposants les sentiers de no- tre foret. C'est pourquoi les tra- vauz des paysants se font dans la joie». Literatura horren arabera ne- kazariak jeleraren legortzeren edo eu- rriaren prolema baizik ez dutela, eta hortik at bere bizia pakean igaro- tzen dela pensa dezakegu.

Irudi faltsu hunekin hirietako langileak nekazari langileak bazter- tzen ditu eta proletargoaren zati- tzea egina dago.

gehienetan xistimaren ondizioetatik at gelditzen dira. Xistimaren mol- deetatik at, baina xistimaren aka- tsak sufrituaz.

OPRESIO HUNEN BEREZITASUNAK

Nekazariak ez dituzte beste lan- gileak dituzten medioak kultura burgesara irixteko. Frantzia esatebaterako nekazariak gizartearen %40 osatzen dute baina heien se- me-alabak ez doaz kasik unibersi- dadera: %5,5 bakarrik. Bestalde ez dugu ahaztu behar kultura medioak (zine, liburu, etab) hizietan batu- tzen direla.

Hori dela ta nekazariak hartu- eman txikiak dauzka kultura burge- sain. Baina hartuheman hauek na- hikoak zaizkie kultura hau bere- tzat egina ez dagoela konprenditze- ko. Kultura burgesa eta nekazariak behar zuketan kultura ez dute re- laziorik. Bestalde landetako kultu- ra molda tradizionalak gero ta ge- hiago itzaldutako funtsean aldatzen dira Burgesia kultura molda ohi- etaz jabetzen da eta folklore hu- tsean biurtzen ditu.

tza nagusi daramazki burgesiak: le- hen nekazari aberatzen «klasea» finkatu arazi egin. Nekazari aberats horiek, sarritan nekazari pobreen esplotazailak, burgesiaren lagun- tzakin nekazari guzien dirijente be- zala agertzen dira. Bide huntatik sar dezake burgesiak ideoloji apur bar nekazarien munduan. Ideoloji hunen oinharria tradizioaren ara- zoetan finkatzen da. Hiriak propo- satzen ditun «kanbioak» baztertzen, «mundu modernu eroaren aurka» jo bear du nekazari zintzoak.

Burgesiaren bigarren ekintza hi- rietako langileari nekazaritzaz iru- di faltsu Burgesiaren bigarren ekin- tza hirietako langileari nekazaritzaz irudi faltsu bat ematea da. Hortara- ko, eskoletan, zineetan edozein to- kian burgesiak «lirismoaren» har- mak erabiltzen ditu, Europako es- oleetan nekazariak alimale atsegi- nak bezala agertzen direnez. Zer mailako formazioa hartzeoa duten frantsez estudiantek nekazarieri buruz «Mon livre de Français» li- buruaren frase bat, exemplu beza- la: «Après la grande ville son agi- tation bruyante et son air vicom-

«Langile eta Demokrateen» zen- bait organizazio rebisionistak ba dute kulpia haundia proletargoaren zatitze huntan, nekazariak reazio- narioak hartu ohi bai dituzte, bizi- i zapaldutak direla ahaztuaz.

TEKNIKA BERRIAK ETA NEKAZARIAK

Teknikaren progresoa erabat be- harrezkoa da psoduzioaren indarrak azitzeko. Beraz ez da zuzena gene- ralki teknikaren progresoi kriti- ka bar egitea, hala ere kontuan izan behar dugu zelan erantsitzen diren tenika berriek nekazari langi- leen munduan. Teknika bai da ne- kazarietzat opresioaren beste edo- zein harma bezala. Egia esateko teknika horiek minori batera (abe- ratsak bakarrik irixten dira, hala dela nekazari aberatsen beren au- rrerapenarekin nekazari pobreak ge- ro ta gehiago zapaltzen dituzte. Bestalde nekazari pobreak teknika horiek erabili nahi dituztenean (ale- gia ahal dezaketean) ez zaiea in- teresgarriak dakuste, teknika hauek bai dira gehienetan lur zabalak lan- tzeke. Gero ere ba dago tekniko-

prolema; teknikoek, sarritan hiri haundietako unibersidadetik eto- rriak, egiazko atzerritarrek dira ne- kazarien begientzat. Atzerritarrek, lurra lantzeko moduan; ez bai du- te kontuan izaten tokiaren nekaza- rien lan-modu bereziak.

IPAR EUSKALHERRIA; PROLE- MA HUNEN ONDOREAK

Euskalherrian lurra ez da oso aberatsa, gure lurra berez aski po- brea da. Bai egoaldean bai iparal- dean. Hori ipar aldean nabaitzen da; baserri bat famliko batentzat bakarrik ditekiz izan bizi modua, beste guziak odeizote berriak bi- latu behar dituzte. Soluzioa neka- zariak baserrian eta lantegietan lan egitea izan ditekiz.

Baina lantegirik ez ba dago, indutirik ez ba dago, eta gaine- ra nekazarien lana gaizki planifi- katua dagoanean, emigrazioa ager- tzen da. Ipar aldeko poeta den Da- niel Lardart-ek hula dio:

Baina poliki, eztiki, malurra ezeztatu nahiz

Badira gizonak, kalte egiten ari, azpiz,

Ez baitute erran nahi egun argiz;

BI MILA GAZTE BADOATZILA; HERRITIK IHES, EZIN BIZIZ

GURE HERRIKO GIZON BAT

Il hontako egun batean herriko gizon gazte bat betiko joan zaigu. Eta erabakirik ezin eman arren ger- tatutako trajedi haundi honerl, gu ez gera inoiz ados izango gertatu- tako eriotzakin.

Zeren, Rikardo, herriarekin erres- ponzabilizatua zegoen gizon bat zan eta bere bizi guztia, osoki, he- rriko lanetara eskeinia zuen. He- rriaren aldeko lan asko zituen bere eskuetan eta esan dezakegu lan hauen asieran joan dela. Bide lu- zeak utziaz.

Artikulo hontan ez dugu nahi ha- ren lumaren kritika bat egin, ez be- re ideologiarena ere, bere lana azaldu baizik, erakusteko nolakoa izan den, Rikardok, euskal herrian utzitako hutsa.

Idazle politikua, euskal alfabet- tzearen sortzaile eta burua, Euskal- tzaindiko menbru gazte langile bat t.a.

Alfabetatze lanak, euskeraz da- kitenak, jakin dezatela euskeraz idazten eta irakurtzen, dute asmoa; diru laguntzarik gabe, lan asko egi- nez ibili zen Rikardo herriz herri el- buru hau betetzen, ez bakarrik bai- nan bai, buru eta antolazaila beze- la.

ZERUKO ARGIAKO idazle politi- koa, izparringi hau sortu zan ezke- rotik; lehenengoz bakarrik gero tal- de baten barruan egiten zitun bere idazketak.

«Herriak eta gizonak» horriaren antolazaila eta orain horri hon- tan idazten dugun taldearen sor- tzailea, berak guri lagundu zigun poli- tika gaitetan sartzen. Nola aukera- tu eta idaztea erakutsiaz.

Orain gu berarik gabe jarraitzea erabaki dugu, beste lanetan bera- rekin ari ziran gazteak erabaki du- ten eran, ala salatuaz gure herriko guzleri jarraipen bat ematen.

Rikardoren eriotza ez da lagun baten eriotza bakarrik izan, baizik eta euskal herriko gizon langile ba- tena.

AMAYA LASA

ERAMAN - EKARRI'rako
AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiskide ta etxekojaunoki

Zuen entazteentzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukaldarako apalngarri

Elitze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta priijitzeko aukerakoa SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»

Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR» LANTEGIA - INDUSTRIAS RADAR — ESKORIATZA (Gulpúzcoa)

Tomás Eizmendi'ren
Jatetxea

Zumai erritik metro gutxira, ibal ertzean par-irriz, etxe polit bat zure zal dago euskal kutsu zoragarritz.

Arral, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen

[duna

laister azaltzen da beriz.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-ordi»

Tel. 86-13-90

ZUMAYA

HELKARRIZKETA

Askoentzat itxaropena sortarazten duan hitza da hau. Gizon gehienari behar beharrezkoa iruditzen zaigu helkarriketa. Munduak, gizonak ditugun arazoari soluzio bat bilatu ahal izateko hori da bide bakarra. Bainan gauzak horrela izanik, zergatik ez gera guziok bide hortan barrera sartzen? zergatik ez dago helkarriketarik gizonen artean? edo-ta helkarriketak, egiten diranak, zergatik ez dute fruiturik ematen?

Zer da helkarriketa? Helkarriketa leial batean bere buruak konprometitu dituztenak, askotan, etsita bukatzen dute. Ez dute gizonak helkarrekin bizi ahal izateko biderik aurkitu.

Askotan helkarriketari buruz ideia faltso bat dugulako gertatzen zaigu hori. Helkarriketa ez bait-da beste norbaitekin konbersazio bat izatea; helkarriketa hitz arazoa bakarrik ez bait-da, helkarriketa ideia arazoa bakarrik ez bait-da.

Norbaitekin mintzatzen gertatzen eta zerbaitetan bat ez gertatzen, borondate on pixka batez gauzak errez konpondu ditezkeala uste izaten dugu. Nik nere ideiak zertxobait aldatuko ditut, eta berak bereekin beste ainbeste egin dezala. Horrela benetako helkarriketa bat sortuko da gure artean.

Bainan, nere ustez, gauzak ez dira horrela. Helkarriketaren elburua ez da desberdin pentsatzen duten bik, berdin pentsatzen iristea. Ez da hori helkarriketaren elburua. Helkarriketa edo diskusio batean jokoan jartzen dana ez da nik eta zuk pentsatzen duguna. Zu eta ni gerrana jartzen dugu jokoan. Eta zu eta ni bi izaki bereizi eta diferente geran une beretik, zure edo nere ideiak, pentsamentuak, gutxi edo gehio, diferenteak izanen dira. Eta helkarriketa bat hasten dugunean, nik ez ditut nere ideiak defenditzen, neronen burua baizik. Horregatik dira helkarriketak horren gogorrrak ainbestetan. Nik nere ideiak defenditzen ba-ditut, neronen izaera defenditu nahi dudalako egiten dut hori.

Ez ahal dago-bada, helkarriketa serio baterako biderik? Bai bainan nora eta zertara goazen aurretik ondo jakinda. Ez gera helkarriketa batera berdin pentsatzen iristeko asmoz joango, ez. Bakotzak bere izte ta izaera azaltzen joan beharko dugu, bere izate horren limitazioa onharturik. Orduan ikusiko du berak bakarrik ez dezakela errealitate osoa osatu, limitatu bait-da, eta gainontzeko guziak errepetatuta onhartu beharko dituela errealitate osoa osatzeko. Bakotzak bere limitazio hori onhartzea da helkarriketaren hasiera. Ni ez naiz izate bakarra. Beste izate asko dira nere inguruan. Eta izate bakarra ez naizenez, egi bakarra osorik ezin nerea izan. Hau da helkarriketaren oinarria. Bainan mailla hortan jartzen ez ba-dira gauzak, agian erreztu egingo dira, bai, bere sakontasun ta garrantzi guzia galdurik, ordea.

JOSEBA ARREGI

TALDE BEREZIENTZAKO MEZAK

Eliztarren artean, talde bereziak eska dezakete berentzako MEZA bat. Izkuntza batekoak dirala, langintza berdiñekoa dirala... Ta, ain zuen, Erroma'k eman du gai ontaz bere erakutsia. Ezer baiño lenago, au aitortzen du agiri orrek: talde berezientzako eman ditezken Mezak, eliztarren batasunari ez diotela kalterik egiten, mesede baizik. Eta bide ontatik fedearen sakontasuna geitzen dala. Ortarako, ordea, neurri batzuek artu-bearra omen dago.

Talde Berezien Maza aukeratu. Gotzaiaren baimena izan bear dute. Artzaiak, izan ere, ikusi bear du aurrez, ia onelako Mezaren premirik dagoen bere Barrutian.

Ta aurrez gerta ditezken arrazoizko Mezak, noiz ta nola izan ditezken erabakitzen du. Onela ontzat ematen ditu: 1) Eliztarren ille-roko Barrualdiren bat ospatu bear danean. Billera aukeratu egun batekoak, naiz egun geiagokoak izan ditezke. 2) Begi onez ikusten du ere, Artzai-lan bereziren batek jendea biltzen duanean, Meza bereziren bat antolatzea. 3) Elizatik urruti bizi diran eliztarrek elkartzen diranean ere, ongi dator onelako Meza. 4) Gazteak, naiz langintza edo jakintza berdiñekoa, erlijio-gaietan sakontu nai dutenean ere, bai. 5) Senide ta lagun, elizara joan ezin dan gaixoaren inguru biltzen diranean, beste ainbeste. 6) Ta azkenen, gertaera, naiz erlijio-ospaketaren

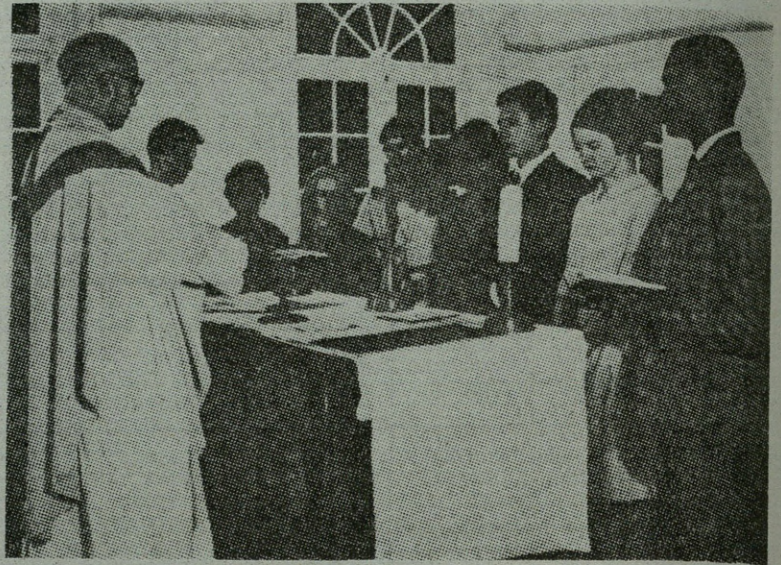
bat tartean danean ere, ederki dator Meza berezi oietakoa.

NEURRI ZABALAK

Aukera ona da ontarako: 1) Eliztarren tartekotasuna geitu nai danean. 2) Ontarako, egoki izango da meza-emalleak itz bi aurrez esatea. 3) Sagara-aurrea baiño len edo-ta agur egin baiño lenago azkenaldean, mezadunak, itz egokiak eta laburrak egin ditezke eliztarren billera ura zertarako dan adieraziaz. 4) Eliztarrek ez bitez asi, beren kasara aolkuak, naiz erakutsiak ematen. 6) Aukera bitez, bai, liburu onartuetatik, egokiera artarako eroso datozen esanak. 6) Eliztarren otoitzak unegune bakoitzerako egokitu bitez.

BALDINTZA BATZUEK

Neurri aukeratu gorde bear du ontarako. 1) Igande ta jai-egunetan ez dira onelako Mezak onartuko. 2) Aurrez gorde bear dan baraua, ezpedi urratu, Meza-aurretik bazkari, naiz aparia antolatu gabe. 3) Jator du ori bere sasoiaren egiten bada, geroko meza ta jatordua ez bitez mai berean egin. 4) Meza ematerakoan, ezpedi andik kanpora erabiltzen dan ogirik mezetarako artu. 5) Betiko jantziak erabiliko dira Mezetan. Baita ontziak ere. 6) Ta familia batekoak biltzen diranean, etxe aretan nolana nesame-morroio edo beste eratan bizi diran guziak artu bear du mezetarako.

Rikardo Arregi'ri agur!

Elkar ezagutu giñela, amar bat urte izango direla, nago. Nere ustez eta lenengo aldiz, Apaiztegia, Filosofiko klasean. Arregi ziranek, aurrenetako aulkietan egon oi ziran.

Ordutik zure aurpegia gogoan det, baita ere zure esateko era, goxoa eta garbia.

Gero, Goiko deiak beste bide batzuetara bultz egin zizun eta zuk, leyalkiro eta keskatsu, bide oiek ibilli baiño urratu geiago egin dituzula, esan genezake.

Apaiztegia utzi ondoren, urte batzuetan zure berririk ez nuen izan. Bein edo bein, itz egin nuen zurekin. Gogoan det nun elkar-ikusi gendun, baita ere itz bi elkarrekin egin. Egia esan, olako misterio izkutan bezela bildua arkitu nuen zure izate eta nortasuna, garai batean ain irikia eta garbia. Egun artan, Frantziara joateko asmoan ziran.

Geroztik, adiskide onak izan gerala nago, nere aldetik. Zure aldetik berriz, ziur ziur nago.

¡Il da Rikardo! Zure espiritu ordea biziko da. Zu, gure Erriaren itxaropena eta ez nolanaikoa zirela gaude ni eta beste zure lagun asko. ¡G. B.! Min aundia degu, zu aurrera gure begi ustelkorra ez ikustekin. Baña, egia esanik, ez dio ajolarik. Maitasuna eriotza bera baiño sendogoa dela, dio Idazti Doneak. Bear bada, zure Erriaren alde leen baiño-guk ez dakigun medioz eta bidez-lan geiago egingo duzu. ¡Agur, Rikardo!

ANDOAIN'GO IL ERRIAN

Lagun sail bat an giñan, zure illetan, arrasaldeko 6'tan. Jendeketa ikaragarria, ezin zenbatu alakoa, izan zen. Lagunak ziranak; bat edo beste, ain lagun zure ideakin ez ziranak, denok, an bildu giñan, zure alde otoitz egin eta zuri, pasatzean, ¡laister arte! esateko. Baña, gauzarik aundiena esateko dut oraindik. Lurperatzeko momentua eldu zanean, inguruko mendietan xalaparta eta irrintziak soñu egin zuten.

(Nunbait, zu iltzean, antziñako ama-lurraren espirituak bere burua jaso zuen.

JOSE LASA

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Urbleta kaleko 12'an
Urrut: 12578 - 11528

DONOSTIAN

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek oztuko du berela

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditzeko merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkiñak
Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa, n - Zumalakarregi, 7'gn.

ATE - OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTIA

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on baten [tek] eskeintzen dizu ostatu, an dauden gauza zoragarriak bixitatzen prestatu. Apain, dotorez, berdiñik ezta; iñola ezin puskatu, MUEBLE bearrez baldin baten [zera] INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkiña: 97580

LASARTE

Irudi - Uztaiak,
Antze - Margo Gaiak,
Buztin - Lan Herrikoiak.

KVTXA

18 Julio Enparantza, 12
Urrutizkiña 11 9 58

DONOSTIA

AiNHoa

Ondo jantzi nai al zera?
Zoaz «Ainhua» dendara.
Janzki apañak
Ondo egiñak.

JANZKI EGINAK

S. Roke Kaleko 12'an.
DEBA'N

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

Lorak eta arantzak

Munduan, lorak eta arantzak dagoz. Ez bakarrik lorak, ez bakarrik arantzak. ¡Betarikoak!

Hau etorri jat gogora «Uhaina» liburutxua irakurri ta gero.

Eta aurrera joan baiño lehen, esan behar dautzuek merezi dauala irakurtea. «Oleri» koleziñokoa da, Aita Onaindia-k argitaratua. Eskariak egiteko zuzenbidea: Convento Carmelitas — Larrea — Amorebieta. Eta esan dakigun be, Aita Onaindia-k gure txalo ta goresmenak merezi dauzala ugari, euskal literaturaren alde egiten dagon guztiagaitik. «Milla Euskal Olerki eder» bere liburua, horren proba bat da.

«Uhaina»-n, olerki klase bi dagoz: bat, tradizionala, bestea progresista. Buru arin batek, azaletik begiratu, lehenengo begirada arin batekin bereiztuko ebazan; euskera batuan idatziak bigarren taldean; besteak, lehenengoan. Nik ez dodaz hain xinpleki bereiztu, baiña bai autortu behar, holan egin dauanak ez dala hain urruti ibili.

Lorak eta arantzak munduan...

«Aurrerantz»-en olerki batek au diño (tituloa: «Ez dogu nai»): Ez!

Ez dogu nai olako abaderik! eta aurrerago jaraitzen dau:

«Itxi egiozue arako atsotxu nekatuari, Ama atsekabetuari adi egoten. Eta ari, Beste agure zintzoari bere bai, Antoni deunari argiak eskintzen. Eta neskaitilla garbiari, zeruko Amari, oiñetan lorak ipin- [ten».

eta aurrerago:

Ez, bai!
Ez dogu nai,
Elizgizon-antzik bako abaderik!
Gure asaben siñistea lokatu da- [gikean

abade mundu-zalerik», eta «abade mundu-zaleak» dira da- bilzanak:

«kale, edaritegi ta, bada- ezpa-dako lekuak, edozein ordutan, gogoko dituan, edozein felako MUTIL nabarmen ba- [rik».

Nire aldetik esango dot errespetagarriak dirala eleizan sartu ta bost errosario edo hiru meza entzuten dabezan atsotxuak, eta baita santuak kandelak eskeintzen dabezanak. Eta maiatzan, zeruko Amaren oiñetan lorak ipinten dabezan neskaitilleak. Alde batetik, hori egitea poesia da, erlijioaren poesia. Ta bes- tetik, eta hau da inportanteena, fede bizi bat adierazten dabe. Holan ba, eta broma barik, errespetagarriak dira osorik.

Baiña hau da erlijioaren poesia. Honeik dira munduaren lorak.

Eta ez dago arantzarik? Erlijioan bertan, ez dago lirikaren ondoan dramarik?

Jesus kurutzean dingilizka. Ez zidarrezko gurutz bat, mahai baten gainean. Jesus gizona, benetako odola ixuriaz, olazko kurutz batetik dingilizka.

Ez hurrezko kurutz bat «señorita» baten paparrean. Kalbario mendian zutunik, kurutz bat eta gizon bat hilda daukala.

Eta Roma-ko zirkoa? Han bizitza eskelñi ebezan martiriak?

xxx
Baiña jaraitu daigun «Uhaina» li- buruarekin.
Jose Azurmendi-k diño:
«Gizona mixerable da gizon izaten asteko
Eskubideen deklarazio bat behar [badu».

eta beste olerki batean:

«Hik nahiago duk gezur txuria egia trixtea baino.
Nahiago duk egia baino konforta.
Nahiago duk galderaren ajedreza [baino

obedentziaren jakematea». baina duda barik, «Manifestu atze- ratua» da liburu honen olerkirik one- na (Azurmendi berarena). Ta ez da- kit gehiegi esango dodan, baina eus- keraz idatzi dan hoberena. Ikusi za- ti bat:

«Ni apaiz pribilejiatu bat naiz, aitortu behar diot haxe irakur- [leari,

ze ni ez naiz gizon korriente bat, esan ohi dan bezela, iñola ere. Ni sakratua naiz ta ez nago seguru bainan zerbait zoragarria izan behar du horrek. Politikan eta ez zikintzeko ikasi nuen. Ixturio luze bat. Eta nire herriari indar egiten zaio. Ogia behar duenari seigarren [mandamendua

predikatzen ikasi nuen. Zanpatua dagonari justizia, zanpatzen dagoenari esperantza, aingerueri gizona ta gizonari in- [fernua.

Ixturio luze bat. Ta nire herriari indar egiten zaio. Getsemani-ko aingeru kontsola- [tzaillea izaten ikasi nuen».

xxx
Lorak eta arantzak...
Atsotxuak otoitzean, neskaitillak zeruko Amaren oiñetan lorak ipin- ten...
Abade-langileak, martiriak (Erro- ma-koak eta oraingoak)...

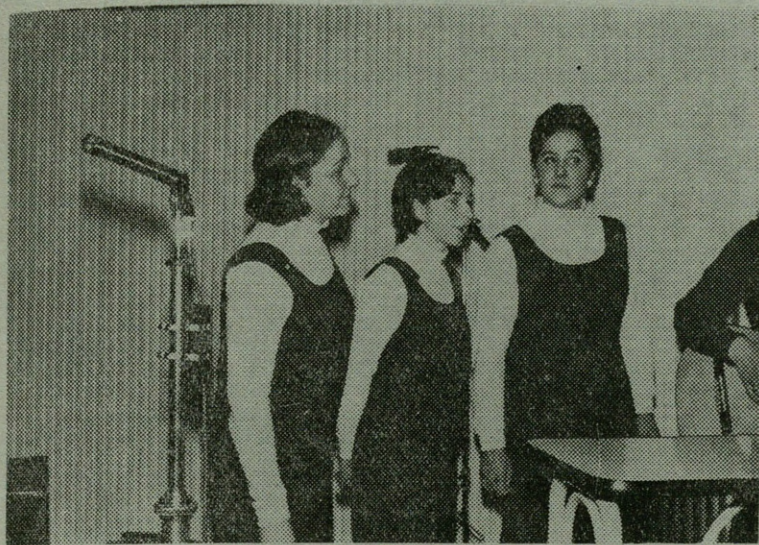

Erlijioaren poesia, ta erlijioaren mamia...

Haundikiaren mahai gaineko hu- rrezko kurutzeta, ta Kalbario-ko be- netakoa...

Ba daukagu zertan pentsau!

XABIER GEREÑO

Legazpi-ko ITXAROPEN hirukotea, Euskal Abestiaren IV Sariketarako gertu. Lortuko ote da behar dan baimena udazkenean sariketa handi hau egiteko?

Landola-erramintak — Lan-tresna guzietarikoak. — Galtzairu kalibratuak. — Leunketa gaiak.

F ERRETERIA U NZETA

EIBAR. Apartado 18. Ibarrecruz, 14

Urrutizkiña 71.000

GUKELESA

Glupuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soilla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-galfia
- Gurifia
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AUERRERALDEUNI'K ONENAK, AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

F U N C O R

AZKAR BEZIN ONDO

E L O R R I O

Vizcaya, 114

TXISTULARIAK

Euskalherri-ko Txistularien Alkartasuna txarto da- bil.

Urte askotako lan neketsu baten ondoren, 3.000 ta gehiago bazkide eukitera heldu zan. Orain, Iruñan dago. Bere zuzenbidea: Pozoblanco, 6, 3º.

Behin eta barriro eskatu da Alkartasun honen ofi- zina edo bulegoa huri baten geldirik ipintea, baiña al- perrik. Urte bitik urte birako aldakuntzak, kalte han- dia, egiten dabe. Honen proba: aurtan, ez dabe ondi- ño aldizkaririk zabaltu, ez kuotarik kobrau.

Ba dakigu iruñatar gizon batzuen lan ixilla ta han- dia, baiña holako Alkartasun handi bat eroateko ez da nahikoa.

Alkartasun hau behingo-beringoan, ariñean, zuzen- tzen ez bada, ankaz gora joango da hilabete gutxien buruan.

DANTZARIAK

Dantzari taldeak be hestutasun handian dabilta. Karta penagarri batzuk hartu dabez. Orain, Euskalherri osoan 156 dantza talde dagoz. Karta horrei kasu egiten badabe urte bete baiño lehenago, dozena bat eskas ge- ratuko dira.

SANTUTXU

Atzo gabaz (garagarillaren 19, gipuzkeraz uztaila, egon giñan Santutxu-n, hango sala baten antolatutako euskal jaian: Gaztedi dantza taldea, Ozkarbi, Urre- txindorrak, Argoitia-k eta Bittor Egurrola.

Jendea, ugari (gazteak ehunetik larogetahamar) bai- ña ez beterik. Propagandaren falta? Kontuan hartu be- har da propagandaren elburua ez dala jendeai jakina- raztea, eroatea baiño, ta hortarako jo ta jo ibili behar da.

Honen aparte, primerako jaialdia, ederra benetan.

EZKONTZA

Garagarillaren 22-an (gipuzkeraz eta lapurdieraz uztaila) ezkontzen dira Areta-ko Santa Ana-ren elei- zan Jose Luiz Bengoa Zubizarreta (folklorearen arloan gizon sutsu ta ezaguna) ta Guadalupe Berañano (nes- ka lirain ta euskalduna).

Aita Onaindia-k (zuzenbidea: Convento de Carme- litas — Larrea — Amorebieta) "Oleri" izendun liburu- txu sorta bat ataretan dau apurka apurka. Eskuatrean daukat "Uhaina" izenduna ta bertatik Jose Azurmen- di-ren olerki hau hartuko dot:

Ezkontza

Zorionak opatzea ez ahazteko abixatu didate lagunek.

Zorionak, ba.

Suberterik baduzu, zorionak. Ta ez baduzu, behintzat zure engainua desengainatu izangu duzu. Eta zorionak.

BERRI TA JAKINGARRI

Jose Luis eta Guadalupe-ri, zorionak izan dagiezala suberte ona izanagaitik.

Eta Aita Onaindia ta Jose Azurmendi-ri, lehenengo- ari "Oleri" liburutxuekaitik (eskatu goian ipini do- dan zuzenbidera) ta bigarrenari "Uhaina"-n argitara- tu dauzan poesi eder-ederrakaitik. Unbe-ko piñudien kerizpean irakurri dodaz gaur eta lekuaren edertasu- nean barru —barruraino sartu jataz. Lehenengo maila- ko poeta Azurmendi haur!

ESTITXU

Estitxu-kin hitz egin dot. Ameriketatik etorri on- doren.

—Zelan Ameriketatik?

Eta abesti batekin erantzun daust:

DENBORA ANITZ

Denbora anitz herritik kanpo ibili niz bainan ala ere herrirat itzuli niz.

Bakoitza bere lurrari,

ez dire hobe kanpoan.

Nun hobe bizi ez bada etxean?

Gauza anitz ikusi dot

lur berri eder hartan.

Ez da errez esatea denak

abesti huntan.

Gauza bat esan nahi dut

ez dela gezurra:

NIRETZAT DA NIRE HERRIA LUDIKO EDERRENA!

Zazpi hilabete kanpoan igarota gero, Estitxu olerka- ri bihurtuta etorri jaku.

—Zuk ipinitako hitzak, Estitxu?

—Bai.

—Benetan politik.

DISCO EXPRES

Karmelo Arren (zuzenbidea: Villa Lorete, 1 — Pa- sajés Ancho), Ozkarbi taldeko abeslari bat da, ta be- raz, zuetariko askoren ezaguna.

Orain, "Disco Expres" aldizkarian idazten hasi da, ta euskal abeslarien barri emon nahi dauz.

Goian ipini dodan zuzenbidera, bialdu egiozue, bai abeslariak eta bai jaien antolatzaileak, ahal dozuezan gehien barri ta argazki.

ETXARRI

Etxarri da Zuberoa-ko herri zoragarri bat, Maule- tik Donapaleu-ko bidean.

Uztailaren 13-an euskal abeslarien jaialdi eder bat egin dabe. Abeslariak: Maite Idirin, Mañex Pagola (Lapurditarra), Lurdex Iriondo, Eñaut Etxemendi (Be- naparrakoa), Mikel Laboa, Eñaut Larralde (Be-na- parrakoa) ta Benito Lertundi. Azkenerako, Zuberoa ber- tako Graziana Hustoy.

GIPUZKOA

TOLOSA

ABESTALDEENTZAT EUSKAL ABESTIAREN
LENENGO LEIAKETA

Tolosa'ko C.I.T.'ek zenbaki ontan argitaraltzen duan iragarki edo anuntzio batean, berezigarri iduritu zaigu idazki onen izenpuruz ipiñi duten leiaketa.

Berri onek jakin degun orduko eman digun zirrada atsegiñezkoa izan ba-zaigu, onetzaz xeetasun geiago jakitera bultzatu gaitu erabat ona egin digularik gure lenengo iritzia. Benetan, iduzitzen zaigu leiaketa au onuragarria izango dala euskal abestiarentzat, izkuntzalarari «modernisten» itzetan «positiboa» izango dala gure eresiarentzat.

Zer dala-ta onuragarria iduritzan zaigu? Onuzkaldeko lau probintzietatik abestaldeak ba-datozkigulako, lenengo. Eta, bigarren, Eduardo Mokoroa tolosar musikalaritari omenez bezela, berak asmatu zuan «Txoriñua» abesti polita beartzen dutelako guziak abestu dezaten.

Esaten degunez «Txoriñua» abestuko dute talde guziak, bearturik; eta onetzaz gaiñera talde bakoitzak aukeratuko dituan bere gogozko bi euskal abesti.

Lau probintzietako abestaldeak alkar ezaguturik, bere arteko anaitasunari bide zabal bat irikitzen diote, txit itximagarria guziz. Anaitasun jai ontara ea zeintzuk abestalde bidaltzen dizkiguten:

NAPARROA'K:

«Agrupación Coral Tafallesa»
«Coro de Tudela»
«Orfeón Olitense»
«Coral Estellesa»
«Coral Santa Cecilia de Villaba»

GIPUZKOA'K:

«Coral Andra Mari — Errenderikoa.
«Coral de Camara» — Donosti'koa.
«Coral Irunesa» — Irun'goa.
«Coral Santa Cecilia» — Donosti'koa.
«Coral Lartaun» — Oiartzun'goa.
«Coral Oñatz» — Oñati'koa.
«Schola Cantorum de Ntra. Señora del Coro» — Donosti'koa.

ARABA'K:

«Coro Parroquial Ntra. Sra. de los Desamparados» — Gazteiz'koa.
«Coral Manuel Iradier» — Gazteiz'koa.

BIZKAIA'K:

«Agrupación Coral ARRAIZPE» — Bilbo'koa.
«Sociedad Coral de Miravalles» — Miravalles.
«Coro Biotz-Alai» — Algorta.
«Coral Zornotza» — Amorebieta.

Abeslari gutxien duan taldeak ogeitabost abots ditu, eta geien duanak irurogeitamar. Abestalde «mixtoak» dira geienak, bi izanik gizonenak bakarrik.

Orrelako zaletasuna piztu arazteko zerbait ernagarria bear zala edonork pentsa dezake. Sariak beti dira ernagarri, batezere onela-koak diranean:

Lenengoak: Leiaketaren urrezko medalla ta 50.000 laurleko.
Bigarrenak: Leiaketaren zidarrezko medalla ta 30.000 laurleko.
Irugarrenak: Leiaketaren brontzezko medalla ta 20.000 laurleko.
Leiaketa ontan abes-saioak onela izango:

AGORRA'K 1: «Leidor» antzokian, gabeko zortziretan taldeen erdiak.

AGORRA'K 2: Toki berean, arratsaldeko seiretan beste erdiak.
Eta gabeko amaiketan azken-saioa egingo dute goi-mallan gelditu diran 3 taldeak. Azken-saio onen berri zuzenean emango du irratia, baita ere Juradoen erabakia, sari emateak eta abar.

Jau au, egia esan, Tolosa'ko C.I.T.'ek asmatu duan ederrenetakoa ba-da. Ontaz, garaitzak lagun dezaizetela opa diet.

«UXOLA»

ERRENDERI

ZERUAN GERTA BEDI

Rikardo Arregi euskal idazle jatorraren eriotzak benetan samindu gaitu. Zeruan gerta bedi. Gure adiskide on diran bere guraso ta senideak une garratz ontan lagun gaituzte.

EZKONTZA

Alabarga'ko elizatzon ezkondu dira, Anjel Gisasola ta Txaro Larraza. ¡Zorionak!

MUTIKO JATORRA

Bai, gizonki portatu zaigu Ikastola'ko ikasle zintzo dan, Iñaki Iragorri Arbelaitz mutikoa. Madalen-jaietako egun batean, kalean zijoala diru mordo bat arkitu zun eta berak zuzen-zuzen Erri-zaindariatara joan eta dirua utzi zun, ia jaberik agertzen ote zan. ¡Bejoandaikela mutiko!

FESTAK AMAITU DIRA

Aurtengo festak beste urtetan bezin alaiak ez dirala izan esango genuke.

Ori da beintzat baster guzitan entzun deguna. Zergatiya? Ez dakigu erantzuten. Agian diru-eskasia? Leikena da.

Gure gustorako Madalen-besperako jaialdia ta Santiyo eguna izan dira onenak. Karnaba ta Andra Mari abestaldeak eta «Ereintza»'ko dantzari ta txistulariak eskeñi ziguten jaialdia goi-mallakoa izan zan. Ua jeandearen txalotzea...! Madalen biaramoneko umetxoan euskal-eguna ere, «Ibaika»'k erabaki, oso polita izan zan.

Egun berean, Victoria aretoan, Karnaba, Ereintza'ko txistulariak eta Andra Mari koralak eman zuten konzertoa ere benetan oso ona.

Suak ez dira oso gustokoak izan. Ez al litzake obe, lau egunetan exkak eman bearrean, bi egunetan onak ematea?

Santiyo eguna izan zan euskalkutsu geieneko eguna.

Goizetik ainbeste dantzari talde kale-zean, txistu-soñoakin erri guztia alaituaz ikustekoa zan.

Gipuzkoa'ko XX'gn. dantza txapelketara amaika bikote aurkeztu ziran, zein baño zein, obeak eta txapeldun, Ernani'ko Sarriegi lengusuak gelditu ziran.

Ondoren, bertsolariak, euskal-abesti-berri kantatzalleak izan genitun, baita mugaz bertzaldeko bikote bat ere, Denak txalo ugari jaso zituzten.

Gero, arratsaldean, ogei dantzari-talde'tik gora, kale-jira egiñaz ikusgarria zan. Gaztedi eder ura ikusita biotza zabaltzen zan eta ondoren, gure zumardi ederrean dantza-talde oien alardea, peregabekoa.

Orrela, pake-pakean eta zezenak iñor arrapatu gabe amaitsu dira aurtengo festak, ia datorren urtean alaiagoak izaten ditugun...

AÑARBE

ASTEASU

BASERRIAK UZTUTZEN?
ASTEASUN BEINTZAT EZ!

Euskal-izakera batikoat gure baserrietan oinarritzen da.

Zerk jasotzen du euskal-izena lur-bira guzian?

Mendi-egaletan ikusten ditugun baserri txuriak, mendi, baso, gallur eta sakon, erreka eta itxaz-ertzak, bai liluragarriak!

Lantegietan gaur buru diranen gurasoak or goietan sortuak dira.

Gaur, baserriak uztutzen, lur jota, lana dala, nekea dala, Erri-miña dala, badatoz, emen beetan leku biltatu ezifiki, eta baserriak uztutzen.

Emen Asteasun 108, eun da zortzi baserri baditugu oraindik.

Urtebete onuztik badegu baserri bat berria: «ALDARIAGA» baserria. Negarrezko eguna genduan egun ura. Alare! Iñor galdu etzanian! Erri-tarrak bai alegiñak egin ere, sua itzaltzen, baña gure lanak baño indar geiago izan zuan suak, eta alako baserri aundia kiskalduta utzi zigun.

Erritik eta erbestetik laguntzak artu gifuzen, ez gutxiago erbestetik ere.

Etxe egille sonatua degun Lazkibar Jauna ere gizon agertu zitzaigun bai lanian, baita ere bukaeran.

Legazpiko Patrizio Etxeberriak ere ondo asko agertu zigun bere nekezarienganako biotz aundia.

Bada beste gizon aundi bat, aundia ez gorputzez bakarrik, baita gizarazunez eta borondatez ere AU-REZKI-KUTXA DONOSTIAKOAREN Zuzendari ospetsua dana LASARTE-tar

BIZKAIA

OTXANDIANO

Garagarrillaren 20'an (uztaila), frontoia jendez gainezka egoala, Otxandiano-ko Euskal Abeslarien Lehenengo Sariaketa egin da, abeslari ez profesionalentzat.

Talde bi egin ziran: lehenengoan, abeslari bakarrak eta bikoteak. Bigarrenen, hirutik gorako taldeak.

Sariak holan banandu ziran:
Lehenengo taldean:
1.º Frantzisko Maritxalar, (Pasai-koa).
2.º Epertargiak bikotea (Orobio-koa).
3.º Natxo de Felipe (Bilbo-koa).
Bigarren taldean:
1.º Bozkari (Derio-koa).
2.º Ibaia (Euba-koa).
3.º Itxastarrak (Bermeu-koa).
Aparteko saria:
Jose Angel Goienaga (Bilbo-koa).
Azken sari berezi hau Goienaga-ri eskeini jakon abeslari gaztetxua izan zalako, ta ederto abestu ebalako.

GALDAKANO

GALDAKANOTARRAK TXINDOKIN:

Leenago be gure erritarrak izanak dira Txindoki ta Aralar'eko beste gailurretan baña, ez aldi ontan nirekin joan zirenak, Txindoki'n. Orregaitik, Gaila edo Uztalla'ko igande baten, 13'gn. goizeko zazpirak inguruan urten giñan gure erritik, berebilletan, sei senar-emazte mendizale geure seme-alaba ta illoba batzukin Durango, Bergara, Zumarraga ta Zalbidia'tik Larraitz'ko Ama Neskutza'ren txadontxu inguruko zelai ederrera, bertatik Txindoki mendi erpiñera igoteko asmu zinduz.

Esan dogunez, gu bertan leenago be egonak giñan beste Euskalerrri'ko mendirik geienetan lez, eta ezdiñogu beraz arrokeriz, poztasunez baño, orretara geure lurralde maitagarria azalez da barruz ezagutzeko zoriona izan dodalako. Zelan Aralar'en ibilli bagia izango nintzan mendidi ortan bakarrik, alderdi batetik bestera ibilli nintzalako neure mendigoizale lagunak ipiñi ba'leusten gaur darabiltan izen ordeau?

Larraitz'eratu gintzazan mordo guztia, etzan Txindoki ganera eldu, bide luze ta aldapa gogorra da gure emazteak, aldi ontan, bertaratutzeke, baña, bai eun da amar killoko bat eta bost urteko nire illobatxua. Bertan, gallurrian aurkitu giñan gure argazkian ikusten diran gipuzkotar gazte zindo alai batzukin, izketaldi goxo bat eurekin egiñaz, poz-pozez Aralar'ko be-dardi ikusgarri adi, be-aldekorik ezeandubalako ikusten, lanaz ezalduta aurkitzen ziralako. Gipuzkotar gazte euskaldun garbiak agurtu ondoren, barriz jatsi gintzazan igondako bidetik Larraitz'eko Ama Neskutza'ren ondora, bertan geure emazte ta sendikideakin ordu batzuk igaro ta Alegi, Tolosa, Bidano, Azpeiti, Elgoibar da abar guztiz axetuta pozez etxera itzuliteko. Ze atsegingarriak diran Euskalerrri'ko mendiak!

GURE ARTIAN:

Zortzi urte inguru misiolari Ekuador'eko Los Rios egin da, alditxu bat berton Galdakano'n bere guraso ta anai-arrebekin igaroteko asmuaz etorri ta aurkituzten da Ibarra'tar Iñaki, erritar apaiz gazte zintza. Eztago esanbiarrik, atsegiñez aurkituzten dala barriz beren lurralde maitian guraso, anai-areba, sendikide ta adixkidez ingurututa, betilez gogotsu ta alai. Ongi igaroko aal'dozu zeure erri maite ontan zagozan aldi laburra Iñaki!

«ANDRA-MARI» IBILTADAK

Aurten be Garilla'n leenengo amabostan egin dabe txango edo exkursiño garaipentsu bat Frantz, Beljike ta Holanda ziari erri ontako «Andra-Mari» eusko dantza talde ospetsuak. Aurten eztabe leiageta ez zeñiek geiagokarik izan, baña, beste erri-alde askotako dantzarin tartian da, oztetza ulertuaren aurrian dantzatu bearra izan dabe ta, gorlpenik andienak lortu dabe Laterri ortako izparringiak dirauzkubenez... Da ezta gitxiagorako gure dantzariak dantzatuzten diran lez, zaletasun andiak eta kementsu. Ikusten denez, aurten be beste urtetako antzera, gorengo mallan jarri dabez eusko jantza bikañak, eta, beraz Euskalerrriaren izena. Baten geiagotan, gure zorionik beroenak «Andra-Mari»ko neska-mutil zintzui.

BASA-JAUN

NIKOLAS. Jaun onek asieratik era-kutsi zigun, bera ere prestu zegola etxe usak arkituko ziran bi baserri oiek jantzi bear zirala eta orain 75.000 ptas. eman dizkie, bi sendientzat. Bejondaiola Lasarte Jaurri!

«Baserri bat erre dan leku berian, beste bi jasotzen ezbaditugu danon artean, gure baserri-zaletasuna ez da osua izango». Itz auek entzun gifuzen egun batean emen Asteasun, eta guk ez ditugu aztu. Orra, ikusi nai dituanak bi aizpa maitagari bezela, bi baserri liraiñi eta ikusgarriak.

Nork ez du abestu arako abesti polit ura «Ikusten dezu goizean... Ze negargarria izango litzaken, «Ikusten zenduan abestu bearra etorriko balitz. Ez Ala Jainkoa!

Bulano ballera, eta Upazan ballera eta Iturrioz bidea bere urratzen asia da, eta baserri lana erosotuz eldu bear diogu gure Erriaren biotz diran baserriak...

Piñuak eta Piñuak... dirua ematen omen dute. Bai? Ala izango da, baña iltzera dijoanaren arpegia ere azalez galtzen dan bezela ez ote lirake piñuak ere gure bukaeraren asiera? Besterik ezian, Itxaurrak bada ere aldatu gure Erriaren itxaropen eta Udaberri izan ditezten.

Egun negargarri artan gure mendietako txoriak gure illeta joko luteke. ¡Zutik baserriok! Aida eta ez-ti, eta Traktoraren irrirtziak lo artu gabe eldu bezaioete beti esna, gure Baserriel.

«MENDIGAIN»

egindako edaria

EUSKERA, HIRE LAGUNA!

Guziok ongi badakigu, aberri-izkuntza dela abenda bakoitzaren zeingirik argiena, beste abenda guzietatik bereizten duena. Abenda batek berea ez den izkuntza hartzen ba-du, arriskuan dago bere nortasuna beste abenden artean galtzeko. Izkuntza asko itzali dira mendeen bidean. Euskera ere lehenago askoz gehiago edatua izan da. Naparroa osoan euskeraz hitzegiten zan euskeraz eta hango errege Santxo Jakintsuak euskerari «Lingua Navarrorum» izena ipini zion. Zoritxarrez, azkeneko mendeetan, batez ere XIX garrenean, atzeraka haundia egin zuen eta gaurko egunetan hil-zorian arkitzen da. Horra zergatik euskera maite dugun euskatzale guzientzat txit pozgarria dan ikustea, nola gaurko egunetan euskotarren artean, batez ere gazteen bihotzetan, euskera bizkortzeko gogo sutsua sortu dan. Euskalerri osoan euskal-ikastolak eta ikastaroak antolatzen dira eta uste dut lan merezigarri honek euskeraren etorkizunarentzat igali. ederrak ekarriko dituela.

Izkuntza bat ongi ikasteko, batez ere irakaslerik gabe, bearrezkoa da ikasbide egokia eukitzea. Nere lanmai-gainean daukat honelako ikasbide berri bat, «Euskera, hire laguna!» izenekoa. Liburu honen egilea Altuna' tar Patxi da. Euskaltzaleen artean ongi ezaguna den euskal-idazle trebe honen artikulak sarritan irakurtzen ditugu euskal-aldizkarietan. Hizkuntzen irakaslea da Donosti'ko E.U.T.G. izena duen ikastegian ta horregatik oso aukerakoa honelako liburua idazteko. Gaur-arte agertu diren bere ikasbide berriaren lehenengo zati biak nere liburutegian dauzkat eta asko gustatzen zaizkit. Nere ustez euskera ikasteko «metodo»-en artean onenetakoa da. Egile berak hitz-aurrean dionez «Present day english for foreign students» deitutako liburua baliatu da. Ez dut liburu hori ezagutzen hala ere uste dut —eta haxe Altuna Aitak ere dio— ikasbide bikain bat dela.

Orain zerbait liburu berriari buruz. Lehenengo zatiak 261 orrialde ta 25 ikaskai eta bigarrenak 278 eta 15 dauzka. Ikaskai bakoitzaren barnekoa haxe da: Eguneroko bizitzatik artutako gai bat, gero gai honi buruzko elkar-izketa, esaerak eta galde asko erabiltzen den gaia osoki nausitzeko. Euskal-elizti edo gramatiak ere bere tokia dauka, lehenengo zatian bi ta bigarrenean hiru «Elizti-laburpen» arkitzen dira, eta azkenean hitz guzien hiztegi bat. Guzira euskeraz idatzita dago eta erdera ez da agertzen hiztegi-gian baizik. Ikaskai bakoitza marrazki ederrarekin apainduta dago.

Euskera ikasi nahi duten euskaltzaleak, orain lagun on bat dute. Beraz, tori eta ekin lanari.

NORBERTO TAUER

«EUSKERA, HIRE LAGUNA!»

Lehenengo ataletik bigarren atal huntara, aurrerapen bat ikusi uste dut P. Altuna'ren ikaspidetan. Hizkeraren eta idazkeraren aldetik, egileak bide erdira jo du; eta euskera osotua lortzekotan saiatu da, arrakasta haundiarekin nere ustez.

Lehenengo liburuari buruz esan genuenak, bigarren huntaz ere balio dezake zenbait alderditatik. Irudien egitura eta itxura, esate baterako, guztiz egokia da. A. Altuna'ren ikaspidetan gure hizkuntza kaletartu egin da; eta ba du beharra, Euskal Herria bera kaletartzen ari baita.

Pedagogiaren aldetik iritzi bat ematea zailago zait. Arian agertuko da ongienik puntu hau. Baina hitzaurrean aipatzen dan Frank Candlin jauna, oso ezaguna da inglesera ikasten eta erakasten dutenen artean. Ikaspidetan, jakina, guztiz da plegu modernukoa.

Alkarrizketa eta irakurgai gisa A. Patxi Altuna'k hautatu dituen gaiak, oso dira, nere ustez, egokiak. «Un homme et une femme» mintz gogoan-garriari buruz solas batzuk ipintzea, oso asmo ona izan da. Euskaldunok, gainerako guziak bezela, gure mendeko seme baikera; eta ez pikuaren adaburuan bizi geran mamu batzuk.

Esaera jatorrak bi ilaratan, eta alkarren ondoan beraz, ezartzea ere, oso argibide ona dala pentsa ditek: 123-gn. horrialdean, gonbarazio baterako, A. Altuna'k ematen dituen adibideak, garbi baiño garbiago agertzen dira.

«Hika»ri buruz (ikus 54 eta 55 horrialdeak, esate baterako) ikaspidetan ematen du egileak gehienetan. Zergatik, ordea, «nik ez bait diat» (54) bitxi hori, (eta ez «ez bait dut»)? Gauza bera «hintzenan» harrigarri hortaz (182) (eta ez «hintzan»)?

Puntu batzutan A. Altuna'k gipuzkeraren esaera mordoilo batzuk onartuz, euskal muina alde batera uzten du. Zergatik «Yon'ek ezagu zitzala nahi nian» (56), eta ez «ezagu zitzan»? Indefinidoaren gure ezastruktura batez ere berezietakoa bat izaki, huri buruz erderakadak ontzat ematea ez zait bidezkoa iruditzen. Zergatik «zer hizkuntzetatik» (138), eta ez «hizkuntzatatik»? Zergatik «zenbait gauzetan» (156), eta ez «gauzetan»? Zergatik «hamabost kilometrorra» (73), eta ez «kilometrotara»? Euskalkietan jatorrena gipuzkera dan iritzi famatu hori erauzteko garaia da: gipuzkera ez da askotan gidaririk ziurrena.

Nork ukatuko, halere, akats hauek aipatuagatik ere, euskeraren ikaspidetan artean A. Altuna'rena dala atseginena eta, punturik gehienetan, arras jatorra eta funtsezkoa?

Bijoazkio egileari gure txalorik beroenak.

LARRESORO

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Ochagavía, Carcar, Olazagutia, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

«HUTS» ERTI-LEKUAN

“Groupe recherche d'art visuel”

Artistaren jokabideari eta erantzukizunari dagohienez, gaurko arazoa sakona ta garrantziko da. Urratzez urrats, ekintzaz eta egoera berriz hari da erikintza aurreratzen. Ertipolema ez da gaur egun joera batzuen berreko soila; ez dago besterik. Bi talde berezien problema da: batetik, jakinaren gainean edo eharkabean gaurko gizarteari itsasirik daudenak, bere hertan eusteko; eta jakinaren gainean edo eharkebean gaurko egoera eten nahi dutenak, bestetik. Eta ez zenbait aldaketa bakarrik; funtsezko eta benetako aldaketak baizik.

Honela hitz egiten digute «Groupe recherche d'art visuel» izeneko taldea betetzen duten ertilari famatuak. Julio Le Parc, Jean Pierre Yvaral, Horacio Garcia Rossi, Hugo Demarco, eta Sobrino ertilariak osatzen dute talde hau. Lenengoak Venezian Sari Handia irabazi zun 1966-garrenean.

Donosti-ko HUTS erti-lekuan ezarri dituzte bere lan bikainak. Eta euskeraz egin digute bere aurkez-agiria. Zorionak talde jator onen lagunerari.

EUSKAL IDAZLEEN LORATEGIA

Borondate ona baina eskuak hutsik ez da aski harroka gaitza bere zimendutik ateratzeko. Konpresorak eta petarduak ere behar izaten dira bidearen urratzako. Tresnarik gabe, lanabesarik gabe, efikaziarik ez.

Ikastolak, alfabetatzea eta batasuna direla-ta, autoreak eta beste euskalkiak ezagutu behar direla esan eta ari gera eten gabe. Bainan ondoren galdera bera entzuten dugu beti: —Eta autore horiek non? Eta bere hortan gelditu ohi gera gure ezinean tinkaturik ondorengo pausorik gabe. Palankarik ez ostopo latz hori batasunaren bide bihurrietatik baztertzeko eta amiltegira botatzeko.

Ba dakigu onen-onena autore ho-

riek oro berriro oso-osoki argitaratzea litzakeela. Hori, ordea, ez dago gauetik goizera egiterik, eta gainera, eginik ere, garestia litzake gazteriaren sakela sofrituarentzat. Aukerakera bakarra zati hautatuak argitaratzea da. Eta haxe da Karmelo Etxenagusiak egin duena bere «Euskal Idazleen Lorategia» taxutzean. Argitaratzailea HEGOSA izan da.

Lorategi hau ahalik eta lasterren Euskal-Herri guzian zabaldu behar da. Datorren udazkeneko ikastaroa hasi orduko denon eskuetan behar dugu!!

Antologia bat egitea lan zaila da. Aukera bat egin beharra dago eta

ezin, bada, guzian gogoia ase. Batzuek zaharrak nahiago lituzteke, besteek «garbiak» eta «landuak». Gogoan dezagun, ordea, **lorategia** ez dela lore bat, mordoia baizik eta mota ugarien agerbide nabarra, irakurleak autoreak ezagutu ditzan. Horregatik denetik sartu beharra dago.

Literatura guziek dituzte beren antologiak. Batzuek zabalagoak, kon-sultarako eginak, beste batzuek sakelatan eramateko moduko laburpen motzak. Munduan den zaharrena Shi-King izenekoa bide da. Bost liburu horietan Konfunziok Txinako klasiku onenak bildu zituen. Greziatarrek, erromatarrek, arabiarrek... denek antolatu zituzten beren **lorategiak**. Gaurkoek zer esanik ez. Izan ere, literaturaren kondaira, idazleak, eta izkelgiak ezagutarazteko ez dago beste biderik.

Lorategi huntan mugaz hunaindiko prosistak daduzkagu. Prosistak, poetena lehendik ere A. Onaindiaren «Milía Euskal Olerki Eder» liburu bai baigendukan. Bestaldekorik Axular bakarrik agertzen da, berez mugakoa baida. On litzake ere gure artean Lafitteren «Euskaldunen lorategia» inprimatu baledi antologia biek alkar osatu dezaten.

Etxenagusien bildumak hasiera-hasieran zenbait herri-ipu, erre-frau eta antzinako kristau-dotrinen zatiak dakarzi. Ondoren berrogei ta zortzi idazleen zatitxoak.

Liburu idazleak eta euskalkiak ezagutzeko bide bezala dago egokitua. Hortarako zati bakotxaren hasieran nota bat dakar labur bezain taxuz egin idazlearen berri emanaz, eta ondoren hiztegiño bat irakurketan laguntzeko. Liburuaren bukaeran ere beste hiztegi bat dakar liburuan zehar agertzen diren hitz zailxoenek osatua. Guzira hirurehun horri dira, eta arras itxura txukunean dator.

LETAMENDIAK

O y a l s . a .

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

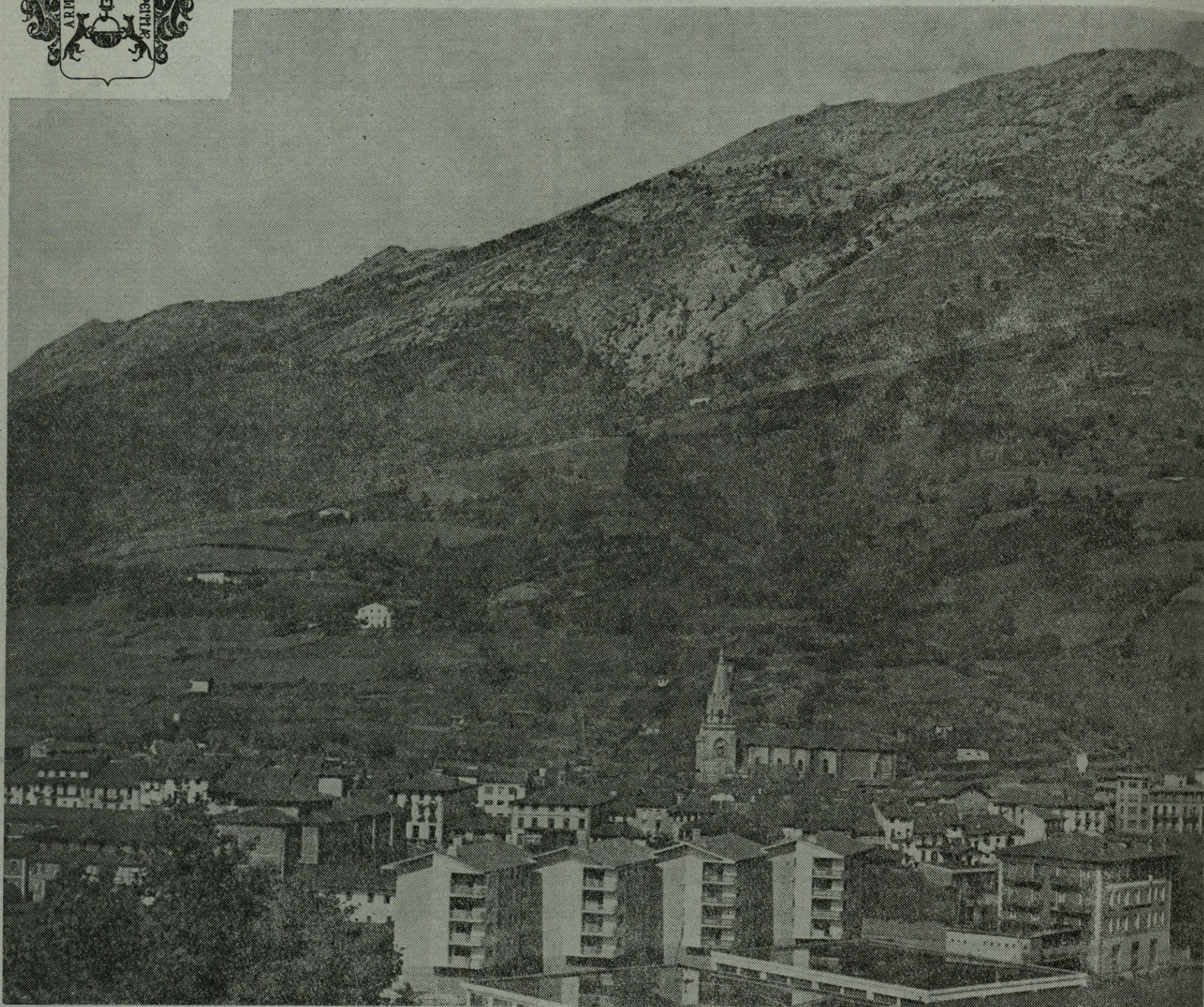
Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

A Z P E I T I A

GURE ERRIKO JAIK

Euskalerrriak, baña bereizi Azpeltik, bere zaindariaren eguna ospatu du egun auetan. Eguberriak ezker, denporaren mugarri bat bezela genduan. Eta, uztailak, bere egutegia-oren orriak irauli ditu; eta San Iñazio berriz eldu zaigu. Loiolatar gudari izanaren jaia. «Patroi» aundia- ren jaiak, gure errian.

Erri-etxeko jai-antolatzaileak antolatu duten programa osoaren berri jaso degu. Errian, jai-giroa esnatzen. An da emen, dagoneko, «tombola» zaratatsuak, «Churreri» bat edo beste, eta... saltzalleen gogo bizia. Negozio bide aparta, bai berentzat eta bai erri-etxeentzat ere. Nola edo ala gizendu bear da!

Zuek ikusi al dezute gure errian zertsu programa edo zertsu jai izango ditugun? Bai!? Orduan, ez nekatu nere lerro auek irakurtzen ere. Alperrikako dezute. Baña... eztezu- tela ezer eragutzen? Orduan, ara itz laburretan, nik esan:

Banda militar bat, plazako dantzazaleentzat. Sakelari joratu on bat ematego egun auetan, gau-txori eta goiz-ollandak, saio ederrak egin be- arko dituzte... Noizbeinka, orkesti- naren baten jardunaldia... Eta, nol- zik beñago, Estellako duntziña-jo- tzalleak, eta... txistulariak, erria es- natzeko, goizetako astunean. Eta, nola ezpa? San Iñazio'ren eliz tan- taian, erri eta probintzi-agintariekin, elizkizunak ere bai! Bai ba! Sinis-

men aundiko izan gu... A!!! Baita «xexenak» ere ba ditugu. Ori urte- rokoa da... Baña, urterokoa ez tana, «El Kordobeltz» gure erriraño el- tzea... Eta, urtero gertatu ez titeken onekin, «xexenak» ikusi dituztenak, atxumurka gogor bat eman bearko diote jaietarako gertaturiko azala- ri...

«Programa ofiziala» esaten dan onen orrietan aurrera jo degu; eta... a! Baita! Baserritar nekatuak ere beren egun bat izan dezuten, gana- du-sariketa on bat izango omen da... Oñarri berriak, lege berriak; eta... sari onak ala ere! Ala entzun degu radioz; eta alaxe irakurri.

Eta auez gañera... auez gañera beste askorik ez. Buruko muñak le- gortzeraño saiatu diran jaun pres-

tuak, ezin izan dute besterik asma- tu. Eta... zer ba? Ez ote da naiko jai auekin?

San Iñazio jaiak pasatzean, bildu diran txanpon txamarrak kontatu, eta... egun batzuetako deskantsua. Bueno! Au, irabazia izaten duten- tzat... Eta, sakela joratzen dutenak, dijoztela lanera! Ori izan nunbait bizi-moduaren legea:

Orain, ba dakizute gure errian zer- tsu jai izango diran. Eztizuet ordu eta egunik seinalatu. Berdintsu izan- go da. Onerako antolatu dan progra- ma «bikain» au, erriaren izena alda- tu, eta... «Kontxintxina»-rako ere ez- ta gaizkl etorriko. Aurrera mutillak! Ondo pasatu!

1969'go. San Iñazio jaiak.

Odriozola etxea

PAPEL LAZAK HERMES MARKAKOAK
OIAL LAZAK HERMES MARKAKOAK
AKABATZEKO OREAK - PULITZEKO PASTAK, MENZERNA MARKAKOAK

Landeta auzoan

Urrutizkiña: 812176

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

NAZABAL TA LAGUNAK, S. L.

GALDA - LANTEGIAK
MAKINAGINTZA
BILGIN MEKANIKOAK
BARRU TA KANPORAKO

TALLERES DE FUNDICION
CONSTRUCCION DE MAQUINARIA
ESPECIALIDAD EN TORNOS MECANICOS
EXPORTADORES N.º 17.148

Urrutizkiña 811256
A Z P E I T I A
(Gipuzkoa)

GAMBI-ERREDIZAK

GAURKO ERAKO ERREDIZAK

Landeta auzoan

Urrutizkiña: 811840

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

A Z P E I T I

EUSKAL-ALFABETATZEA... Zenbait maxiaketa

Euskal-alfabetatzea, Azpeltiko erriari dagokionez bakarrik aita bear det. Eta, berri auek asteko momentuan bertan, erri ontako lankide eta lagunak, Rikardo Arregi'ren aldeko elizkizun bat adierazten dute. Nere oroimena, beste guztienarekin batean, emen aitatu degun lantegi ontan saiatu zanarentzat. Eskerrak emateko ifioiz ez berandu izan.

Aurtengo alfabetatze-ikastaroa, dato soil eta apal auetan laburtuko:

—Asiera: udazkenez. Eta amaiera: udaberriz (danera, bostpasei illabeteko jardunak).

—Klase-egunak: astelen eta astearte. Zortzi t'erdietan asi eta bederatzit'erdietan amaitu.

—Erakusle: aurtengoz, Iñazio Mari Olarte bakarrik.

—Ikasle: amairu neska eta bost mutil.

Aurtengo ikastaro ontarako, bi talde egiñak ziran, bestalde: amalau urtez beerakoentzat, bat; eta bestea, amalau urtez goorakoentzat, mugarik gabe.

Maixiaketan asteko momentu onetan, danok utsegin degula aitort bear. Ikastaro batean emezortzi gazte bakarrik bildu dirala ikustean, ezin kantatuko degu aleluariak, euskera salbo degulako. Edo bestela: uste baño euskaldun analfabeto guxtiago da gure errian. Edo ta bestela, itzez ederkir asko esaten diran kezka oiek, ez dira oso egizkoak ere. Nortaranai dalarik ere, oztasun aundiko kursoa.

Leenago ere zerbaite egiñak giñan Azpeltin alderdi auetatik. Lagun batzuen arteko lana, «euskal-alfabetatze» izen onekin asi aurrez. Orregatik da bildurgarriago aurtengo erantzun au, edo... erantzunik-ez au. Beste errietan, frutu oieak izan dituztela ere ikusi degu: Eibar, Azkoiti, Bergara... Jende geiago bildu

dute; eta erakusketak, zabalago egin dira, jendearen zabalatasun aldetik beñikbein. Emen, erakuste-lana, aurtengoz beintzat, gizon baten bizkar utzi degu; eta, euskeraz itzegiteko oitura dutenarren, idatzi eta irakurtzeko oiturarik ez tuten ikasle oiek ere, uts egin dute. Odol beroko eta zaletasun aundiko esaten dan gaztediak erantzun oberik eztuela eman pentsatzea, amets txaar baten kontua dala pentsatu nai esnatutzean pena berdiña izango dala jakin arren.

Beste erri guztietan bezela, klase auetako ordurik luzeenak, irakurtzen eta eskribitzen erakusten pasiak dira, «alfabetatzearen» eginkizuna denez. Noizbeinka ordea, Aita Goikoe-txearen itzaldiak, gogozko izan dira: «Histori-leenari» buruzko itzaldiak, ain xuxen. Ba litele gafiara, lantegi onek frutu on bat emango ba du, berez elkorra dan bide ortatik igesi, onelako zerbaite zabalago egin bear izatea. Histori-gaiak, esateko, gogoz onartu dira. Ez zaar-zale geraldako, ikaskizunbaterako leena oiñarri bat dalako baizik.

Alfabetatze-sistema onek, aurrez esperientzi gabea bai zan, aldaketa batzuek eskatuko dizkigu ondorengo urteetarako. Aukeratuta dabilzan gai eta zatiak ere, nolabait aukeratuak dira, noski. Erri bakoitzaren bearkizun bati begiratu gabe, eta neurri standarregiz. Agian, eziñezko lana izango zan au, eta kitto! Baña... zerbaite pentsa bear, erri bakoitzaren bear ontan. Ez pentsa ordea, onekin, gure errian gertatua- ren justifikazio billa nabillenik. Ez orixe! Gertatua, ezta politegi; eta ezin joko txalorik, merezi dan aña aldiz jotzeko gertu izanarren.

Euskal-kulturaren zaletasunik asko duan erria da Azpeiti. Ala esaten da, itzez. Eta, modako itz politari, sarri belauna markutzen diogu emen ere. Baña, alfabetatzeak, ixilleko beste lan asko ezetzik, ba du akats gaizto bat: luzimenturik eza, edo... antzerkirik eza. Eta, luzimenturik ezaren bidea, etsai degu.

Lerro auek idazteko momentuan, eta ene baitan bada ere, euskeraz irakurtzeko oitura duan gazte asko degula errian pentsa nai nuke. Areago; idazteko oitura dutenak ere, asko dirala. Baña, oraindik ortan ikasi eztuten euskaldun guztiei, urrengo urterako, dei zorrotz bat egiten zaie. Etsi eziñeko langilleak, ikastaro edo kurso berri bat ere moldatuko dute; eta, Euskaltzaindiaren babesean antolatu ere (eztakigu zenbaterañoko babes...).

Bestaldetik, kontuan izan, neskak, askozaz ere erantzun zabalagoa eman dutela orainartean. Eta, ez norbaitek esan zuan bezela, nobio baten billa! Ikasteko gogoz eta arretaz baizik. Bai noski!

Agian, aurtan bertan ere, neska aña mutil bildu izan ba lira, talde polita osatu izango zan.

Ikastolako giroarekin, zorionaren zorionean, besterik gertatzen ari da erri onetan ere. Gurasoak, beren eginkizuna aitortzen dute. Erakusleak, eskola-tokiak, danak motz geditzen ari dira. Batzordekoak, ba dute naiko buru auste. Galtzak betelan.

Baña, ez nadin luzeegi. Alfabetatze-premian diranei, udazkenearte. Urrengo urtean, etzegazula negar bediña jo bearrik izan. Agur jaunak! 1969'go. Uztaillak 26.

IRIONDO'tar J. M.

LAMINATZEKO TA FORJATARAKO MAKINAGINTZA

BLUG
IBERICA,
S. A.

Juan XXIII, s/n.

Urrutizkiña: 812148

A Z P E I T I A

muebles | lasa

ERAKUSKETA

San Ignacio, 40
Urrutizkiña: 811572

A Z P E I T I A
(Gipuzkoa)

BAR RESTAURANTE

VICTOR

Plazuela Olaz, 4

Urrutizkiña: 812306

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

LIZASO

Rebobinado de Motores, Dínamos, Alternadores, Transformadores

Montaje cuadros, Maniobras, Mando a distancia, Máquinas
Herramientas, etc.

Elektrika langintza guzietan zailduak

Avda. de San Pelayo, 26

Urrutizkiñak: 811341-811311

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

MUEBLES

ERREDIZAK

Euskalduna, S. C. I.

LO - GELA TA KONSOLATARAKO BEREZIAK

Landeta auzoan

Urrutizkiña 811588

Barrio Landeta

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

ORGANU TA ARMONIOAK

«loyeluxt»

Avda. Ortiz de S. Pelayo, s/n.

Urrutizkiña: 811332

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

ERREDIZA LANTEGIA
(FABRICA DE MUEBLES)

Carlos Saldías Cano

Urrutizkiña: 811470

Avda. Ortiz de S. Pelayo

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

Instaladora Gau-Argi

Elektrika tresna ta gai guzietan aukera. Etxe barruetako antolaketa, tximist indar aundi ta txikidun ariak jartzea. Telebisioen konponketak etxean bertan egiten dira.

Rebobinado de motores, alternadores, transformadores.

San Ignacio, 3 — Urrutizkiñak: Dendarako, 811181 - Etxerako, 811303

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

Gráficas Zubi

IRARKOLA TA LIBURUTEGIA
OLIVETTI IDAZKIÑAK SALGAI

San Ignacio, 46

Urrutizkiña: 811755

A Z P E I T I A — (Gipuzkoa)

IBARZABAL
JAZTETXEA

SOIÑEKOAK NEURRIRA ABRIGO
TA ZIRA UGARI

Urrutizkiña: 811472

A Z P E I T I A
(Gipuzkoa)

O I A R T Z U N

O I A R T Z U N, 1969

Xanisteban jaien atetan gera. Urtero bezela, eskutitz bat egingo degu gure erritik.

Oiartzunen berri, zerbait esatea da, egun ontako lana.

Gauz berriak esatea zalla. Urtero, jaiak etortzen diranean, esaten dugu alako gauzak egin dirala, beste alako problemak moldatu dirala, juntako urtian asko aurreratu dala, abar eta abar.

Oiek esateko, erriko elkarte edo soziedadetara eskua botzen degu. Gero, sarrera ori egin-da, elkarrekin beren orrietan agertzen dituzte urteko eginkizunak.

Irakurleak juizio bat egiten dezute. Oiartzun nola dagon ikusi ta jkaixo! urrengo urte arte.

Au egia da; errietan zerbait egiten ba-da gaurko egunean erri kulturaren alde, elkarte oiek antolatzen dituzte gauz geinak.

Emen ere, len esan bezela joango gera. «ZERUKO ARGIA»-k guretzat jarritako orri auetan agertzen dira alde batetik Lartaun Korua'ren gora-bera batzuek. Baita ere ziklisten aldeetik egin diran lanak ere azaltzen dira.

Au ez da dena. Gauz gero ere ba-dira Oiartzun'en egiñak. Ez da Lartaun elkarte utsa lanean dabilena.

Eztira orri oiek ere Oiartzungo urte baten aldaketa azaltzeko nai-koak; gauz asko dira jokuan, lanean,

bakoitza bere aldetik, orain denen eginkizun eta asmoak agertzeko.

Nere lana emen ez dut nai, len esan bezela, memori bat egiteko izatia.

Aurrez esanaz, jendia lanean ari dala urtero urtero gauzak egiñez, nik gaztedi aldetik jotzen duan gauz bat azaldu nai nuke emen.

Oiartzungo jendea asko mugitu da. Errian ba-dozte elkarrekin Iturriotz, Altziber, Arragua eta abar, beren jolas, saio eta kultura aldetik gogor lanean ari diranak.

Baita ere eleiz aldetik, erri gaztedia ta gañontzeko taldeak gaurko Oiartzungo gaztediari kontzientzi berezi bat sortzen ari diote. Gaztedi erre emango dio Oiartzungo aurrezko izatea eta orain urtetik urtera eboluzio ori garrantzi aundikoa da. Ola emango nioke nik nere artikulo oneri izena. «Oiartzungo gaztedien aldaketa egunetik egunera bere jolas ta kultura gai elkarrekin bidez eta eliz elkarrekin bidez».

Baña aldaketa au aztarketuko bagendu pitin bat, esan bearrean nago poliki goazela.

Gauzak atzen urteetan ez daude txantxetakoak guretzat. Denak badakigu egun illunak ditugula. Gure lagunak urrutit daudela. Ez gerala gizonaren askatasun osoak ematen dun pakean bizi batzutan.

Beti aztarnan, dudan au egin edo beste ura, beti jundako gureak go-

goratuaz. Ala da, ta egia da; animo errekin askotan ezin dirala gauz asko egin.

Erriaren eginkizunetan oztutzen ari gera atzeneko denboratan. Ez dugu aztu bear. Ondo dago goguan izatea, zer egun txarrak ditugun bizkar gañean.

Orrek askotan galaziko digu alaitasunezko egoera asko izatea guen artean. Alaitasunik ezin degu gaur gaurkoz. Baño poliki. Ezta ill eta ito ere. Ori ez. Bota dezagun poza, jai eta kanpoko soñu aundiko festak bear danian, baño segi gure lanean. Ez aztu ezer egin gabe gero ta berago goazela. Beste askok nai duten jokua egiñaz.

Euskeraren alde lan egin bear degu. Kultura eta gazteen kontzientzia betetzen ez degu sekulan utzi bear.

Ortan ez degu beñere aztu bear. Gauz bakoitza bere lekuan, gauz batzuek ezin dirala egin, egi aundia, bañan ortaz kanpora al dan guztia egin.

Egin euskeraren alde dijoazten konkursoak, erakuskizunak, abesti saioak.

Ori egin bear degu danok. Ezer egin gabe egotea batzutan errezena izaten da. Tapaki dotorea benetan.

Ojala urrengo urtean «ZERUKO ARGIA»-k aurtan alako bi orri jarri bearra izatea Oiartzungo gora-berak azaltzeko urte bat ondoren.

J. O.

LARTAUNGO LANGINTZA BIDEAREN GAUEKO ESKOLA

1958'gn urtean asi ta —au da, amaika urte ezker— badegu eskola bat bizitasun aundia izan duana, bañan azkeneko bi edo iru urte auetan epel xamar dabilena.

Esan diteke ba, sortu ta amaika urtean iraun duan eskolak zerbaiteri erantzuten diola ta errian, beraren bearra dagola. Bañan ba dirudi gauzak beste aldera dirala, alde batetik egiten dan propaganda epela ikusita, ta bestetik eskola zer tokitan daukagun ikusita; amaika urte ondoren, uste degu, dagon tokia baño obia merezi duela.

Probisionalkeriak utzi ditzagun alde batera, ta asi gaitezen gauzak sakontasun pixka batekin egiten.

Ba dirudi pipiak jaten ari dan erri bat gerala!

Borda Argi

KANPING-GAS, ETXETIKO ONTZI, LABADORA, SUA, FRIGORIFIKO, TOKADISKO, ETA ABAR.

General Mola, 3

O I A R T Z U N

XABALE

ERLOJUTEGIA - ETXERAKO - TXIMIST-TRESNAK - ARGAZKIAK
BEZUZA SALGAIAK.

San Esteban Enparantza, 3

Urrutizkiña: 56692

— O I A R T Z U N —

Franzisko Dorronsoro

PARDELAK EGITEKO PAPER PIKEATUEN LANDOLA, KARTOI PIKEATUAK, BIRIBILLEAN EDO LUZEAN JARRIAK
FABRICA DE PAPELES EMBREADOS DE EMBALAJE, CARTONES EMBREADOS Y ASFALTADOS, EN ROLLOS, BOBINITAS Y RESMAS.

B.º Iturrioz Urrutizkiñak: 54546 - 55177 — O I A R T Z U N —

SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI

RASGO SHI

O I A R T Z U N

IKASTOLAKO BERRIAK

Ikastolako aurtengo ikastaroa'ren bukaera zala ta, illaren 13'an igandez— eguerdiko amabi ta erdietan, jai-aldi polit ta txukun bat izan zan. Ikastolako umeak berak izan ziran dantzari, andereñoak zuzendari ta dantzarako Ion Oñatibiaren txistu alaia zituztelarik. Benetan, oso jai-aldi polita izan, ta jendea ere ederki inguratu zan.

Asiera itz-aldi labur batez eman zitzaion, alegia Ikastolako gora-berrak, egoera ta aurrerako buru-bidea pixka bat aztertuz. Jai-aldia bildu ez ziraneri, "ZERUKO ARGIA-

tik", lerro, auen bidez berri eman nai genioke, esanaz nola gure Ikastola au, datorren Iraila'ren 15'an bi urte sortu zala 22 umekin, ta nola gaur ikastaro edo kursoa 63 ume'kin bukatu dan. Datorren kursorako beste ogeita amar ume izenak emanak dira. Benetan pozgarria da egiten zaion arrera ona, ontantxe bai dago gure euskeraren jarraipen— ta lantzearen oñarria!

Baian gauzak ez datoz berez, ez dira berez egiten, ta ortarako laguntza bear da, ta ez era bateakoa

bakarrrik, era askotakoa: diruzkoa, buruzakoa, laneakoa ta abar. Naiz ta diruzkoa bearrenezkoetako bat izan, oso bearrezko da baita ere, gure errian jendea Ikastolataz askoz geiago kezkatzea ta responsabilitatea, ta bakoitzak alduan erako laguntza eskeintzia. Ez degu utzi bear Ikastola sailtxo baten gauza bezela, danona ta erri guztiarena bezela artu baizik, erakusketak, idazkaritza edo sekretaritzak jendea bear dute. Erria, Ikastola ta euskera gureak dira, danonak, ta danok izan bear degu laguntzalle ere!

«CORAL LARTAUN»

Oyartzun'go «Lartaun Abesbatza» edo abeslari talde gazte au Euskal-erri zear ibilli dan aña ibiltzia ez da gauza erreza edonungo taldeentzat. Izan ere, oraindik ez dira bost urte sortu zala ta, dagoanerako, Euskal-erri'ko toki nagusi geyenetan egiña dute beren abesti sayoa.

1964'ko udazkenean asi zan biltzen «Coral Lartaun». Abeslari talde ontako geyenak gazte-gazteak ziran; lendik iñoiz aritu gabeak abesti lan orretan. Berealako batean solfeoa ikasteari gogotsu ekin zioten eta baita abotsak sendotu ta trebetzeko ariketak egiten ere.

Lartaundar oyen lenengo abesti sayoa 1964'ko Eguberrian izan zan. Eguberri abesti sail bat ederki ikasi ta Oyartzun'go auzo guztietan zabaltu zuten beren Gabonetako agur bero ta berezia. Gauza bera egin zuten Urteberri bezperan Urtezar'eko bertso jatorrak kantari. Bi abesti sayo oyek oso pozik artuak izan ziran Gurutze, Ergoyen, Elizalde, Arragua, Ugaldetxo, Iturriotz, Altzibar eta Karrika auzoetan.

«Coral Lartaun»en urrango ekintza Santa Ageda bezperako oitura ederra gure errian poztutzea izan zan. Egun ortako bertso zarrak bere abesti gozoan ederki apaindu ta berriro erriko auzo danetara joan zan euskal oitura bikain ori ezagutu arazten.

1965'eko udaberrian eta udan gure auzoetako jayak asi ziran, eta erriaren aurrean abesteko egokiera guztiak artu zituen abesbatza gazteak. Orrela, erriaren aurrean maiz abestuaz, trebetasuna jabetzen, abotsak sendotzen eta abesteko era egokitzen zijoan astetik astera.

Alaxe, Oyartzun'en emantako eresaldiak apalak izan arren, «Coral Lartaun»en izena zabaltzen zijoan inguruko errietan. Beren lenengo erritik irtetia Errenderi'ko «Madalenetan» izan zan. Egun artako eginkizuna ez zan ain erreza Lartaundarrentzat, zumardia entzulez leporaño beterik, eta gañera, eresi gayetan asko entzun eta ikasitako erria baita Errenderi. Alare, txalo ugari irabazi zituzten beren kanpoko lenengo jardunaldi artan. Antxe abestu zuten lenengo aldiz, «AGUR ZUBEROA» abesti alai eta errikoya. Geroztik zenbat gorralmen jaso ote dituzte abesti ori ematearekin!

Errenderi'ko eresaldiak izen aundia eman zion Oyartzun'go Lartaun Abesbatza'ri. Bereala asi ziran beste errietako deyak. Elizondo, Lezo, Ondarrabi, Irun, Pasai Antzio, Zegama... Orrela, abesti berri asko ikasiz batera, oso ongi egokitzen zijoan abestaldearen batasuna. Eta gazte oyentzat bai egokiera ederra Euskal-erria ezagutu ta jende berriekin artu-emanetan jartzeko! 1965 eta 1966'ko bi urteak oso garrantzi aundikoak izan ziran Lartaun darrentzat.

1967'ko urteak, berriz, jeikitze indartsu bat nabaitu arazi zien. Bilbo'n egin zan «Euskal Dantza Berrien Lenengo Sariaketa»n, lenengo saria irabazi zuten beren zuzendari dan Oñatibia'tar Yon'ek. Dantza berri orren izena «DONIBANE» da; San Juan bezperako suaren oitura jasotzen dun dantza bizi ta koreografi aberastekoa. Dantza ortan, txistularien jardunaz gañera, abestaldeak ere parte artzen du, ta sari-banaketa egin bear izan zan egunean «Coral Lartaun»en gain gelditu zan abesti lana. Lau Euskal Dantza Berrien aurkezpena egiteko, Bilgo'ko Buenos Aires Antzoki aundia izan zan berezia. Bi milla entzule-ikusle baño geyago irrikitzen...; txalotzen, eten gabe! «Donibane»k, Oyartzun'go «Coral Lartaun» eta txistulariak, ta ayeikin batera Tolosa'ko «Udaberri» dantzari taldeak egun artantxe jaso zuten beren lenengo garaipen aundi ta egitazkoa. 1967'ko Ilbeltza'ren 15'a, benetan egun gogoangarria gu danontzat!

Urte ontako udaberrian ustegabeko gai berri ta eder batekin azaldu zitagun gure erriko abeslari taldea. «EUSKAL SHOW» izeneko ikuskizun berri bat Euskal-erri osoari eskeintzera zetorren. «Euskal Show» gure zuzendariaren lan berri bat da; antzerkia, dantza, eresia ta abestia, danak batera, euskal giro batean biltzen ditu. Lenengo zatian, mendi ta baserri aldeko bizitzaren zatiak dakartzigu: lana, jolasak, umorea, ezkontza, toberak eta abar. Guztia eten gabeko jarraipen batean, «Donibane» dantzarekin bukaera bulartsu bat emanaz. Bigarren zatian, arrantzale erri bateko jayaldia agertzen digu. Meza Nagusia amaitzen ari da... Gero, bertso paperetako kantaren ematia, pillota jokaldia «pantomima» arrigarri batean, «Aingeru Otoi-tza»rekin une unigarrri ta egitazko erri-irudia ematen dula. Pillotariaren garaipena, alaitasuna, launako ikaragarria... dantza-erakusketa... eta bukatzeko, Lekeiti'ko «Kaxarranka», abesbatza osoa, txistulari talde aundia ta dantzariak jardun alai ta bizi bat ematen duten bitartean.

Orixen da Lartaundar abeslari ta txistulariekin batera, Tolosa'ko «Udaberri» talde bikañak erriko erri eskeintzen ari diran ikuskizun arrigarria. «Euskal Show»n eun lagun inguru elkartzen dira, eta lenengo aldiz, Legazpi-n egin zuten 1967'ko Santi Kruz'etan. Andik asi eta gelditu ere gabe ibilli dira arrezkero Euskal-erri'ko bazter askotan. Donosti'n iru aldiz (Trinidad Enparantzan eta San Telmo'n), Tolosa'n bi bider, Billabona, Errenderi, Lezo, Hernani, Azpeiti, Eibar, Gasteiz (bi aldiz), Bilbo, Askain, eta azkenik Bergara'n eta Pasai San Pedro'n. Eun ertilarien jarduna emateko, ez tira ibillaldi makalak, alajañena!

Ortiz gañera, Oyartzun'go elizkizun nagusietan ere aritzen dira, eta egitan entzungarriak izaten dira «Aste Santu»ko liturgi berrian emantako abesti egokiak eta baita lau abotsetara, erriarekin txandaka, abestu oi duten «Meza Errikoya» ere.

Aurrerantzerako, eta bereziki «EUSKAL SHOW» erakusteko, artu-emanak ugari dabilzkite erri askoetako jai antolatzaileekin. Lekeiti, Urretxu, Hendaya, Iruña, Elizondo, Bilbo, Donosti, Durango... ta nik ez dakit zenbat erri geyagorekin.

Orain arte bezela gogotsu jarrai dezan, «Coral Lartaun»ek ez du gure txaloen bearrik, lanerako gogo bizi baten jabe baita. Ortan iraun dezala, bai, eta ziur gaude oraindik lan berri asko ikasi ta entzun araziko dizkigula.

LARTAUNDAR BAT

OÑATIBIA - tar YON - en

"EUSKERA IRRATI BIDEZ"

(Método de Euskera Radiofónico)

Gipuzkeraz, Bizkaieraz eta Laburdieraz

"EUSKERA IRRATI BIDEZ"

Gipuzkeraz

"IZTEGI BEREZIA"

Euskaldunentzat. ARGItaratzen — Eskatu onera:

EDILI — Guetaria, 21 - bajo

Urrut. 13282 — DONOSTIA

RESTAURANTE

GUURUTZIE-IBIEIRRI

Gurutze Auzoa

Urrutizkiña: 54511

— O I A R T Z U N —

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

Atamitx

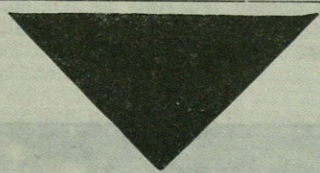
JANARI TA EDARI ONAK JAN

NAI BADITUZU, ZATOZ

ATAMITX'era.

Ugaldetxo barriotan - Urrut. 54724

O I A R T Z U N

ECHABE

ETXABE' REN

Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

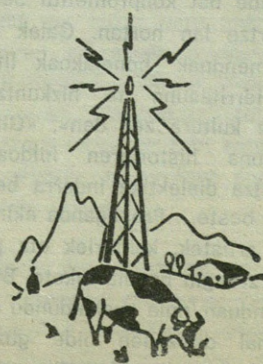
Urrutizkiñak: 84 10 78

84 11 21

ZARAUTZ

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azlyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak.

ERDALDUNAK NOLA EUSKALDUNDU (4)

"Eraman egiten gaitu uholdearen indaritsuak"

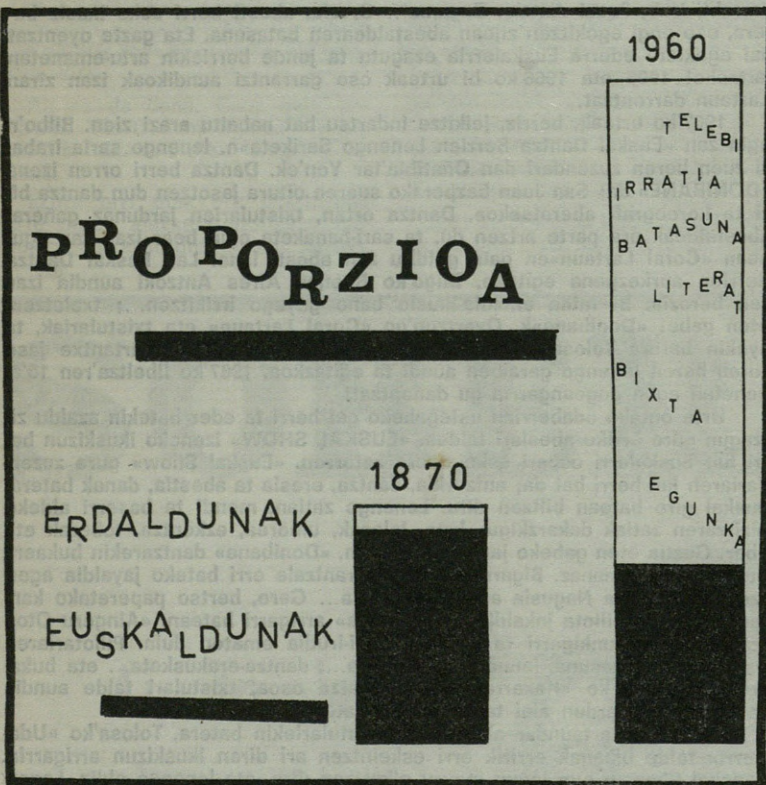
"Catalunyan inmigranteek katalanera ikasten dute"

Juan Antonio Letamendia euskaldun berria da. Benetakoa. Erdalduna zalarik euskaldun egin da.

Egokiena berari galdetzea zan ea zer egin behar ote litzaken Euskalerrian erruz dugun erdaldun jende hori integratzeko osoki.

Letamendia idazle trebea dugu, gainera. Sari bat baino gehiago irabazi du.

Letamendiaren erantzunak esperientziaren pixua dute.

ageriko bilinguismo baten bila joan. Bitartean eguraldi onari besoak tolestaturik itxoitea heriotza bailitzake, herri-elkarteak hortara polarizatu behar dira: ikastolak, alfabetatze kanpaina, erdaldun eta inmigranteen arteko lan berexia... Hasiak dauden bideak azkartu egin behar dira, sakondu, zuzendu eta berritu.

—Zergatik dala uste duzu «euskotar» asko eta euskaldun gutxi izatea?

—Catalunyan inmigranteek katalanera ikasten dute. Hizkuntzaz ere katalan egiten dira. Erraza baldia! Euskera ez da hainbeste. Euskera ikasteak gaurko egunez sakrifizio batzuek eskatzen ditu. Inkonformismo handia behar da.

Ez, ordaie, mihinazko inkorformismoa, burukoa eta bihotzekoa baizik. Euskaldun berrien artean inkestak egin ahal bageneza pondu hau biziki nabarmen agertuko litzake. Euskalzaletasunaren termometro zehatza euskalduntzeko ahalegi-

na da. Hizkuntza absoluto bat ez dela dakit (eta Sarita Montiel eta Einsteinen relatibitatea gauza bera ez direla ere bai!!). Baina hortan gogor entseatzen ez diran «euskotarren» euskalzaletasunean fitsik ez dut sinesten. Gezurra ta konplimendu besterik ez da! Egina du batkotxak bere balioen jerarkia!

—Prensa, irrati eta telebistarak ez dugula ikusirik ez ote gera esperantza ustel batean bizi, minori baten artifizialkerian?

—Zer da artifizial eta zer jatorra? Hondoan instituzio problema da. Ofizialtasuna izan edo ez izan. Funtsen politika hauzia. Ez dago besterik.

—Ondo dago alfabetatzea, baina hau?

—Egia esan alfabetatzearen lehengo planak ez nau erabat betetzen. Oraingoa ez dakit zertan gelditu den. Nik-neuk lehen mailan beste euskalkien zatiak kendu egingo nituzke. Bide luzeegia derizkiot alfabetatzeko. Lehen maila batean euskera batua sartuko nuke soil-soilik. Hondoraino irents erazi Arantzazu ondorengo materiala. Eta batez ere ortografia eta hiztegi bateratua. Bizkaian behar bada bertako euskalkia eman ditekete aurretik... Hau lortuz gero nahiko alfabetatze litzake! Hortarako gaurko idazle onenen zatiak argitaratu be-

har lirake ahalik eta laisterren. Aita Altunak lan hortantxe diarduela uste dut. Autore zaharrak ezagutzea ere beharrezkoa dugu, baina hau bigarren maila batean, agian, eta hauen ortografia pitin bat orratuta eta oharrekin. Alfabetatzearen zuzendari-gaiantzat etsamina zorrotz bat eskatuko nuke! Esan gabe doa material guzi hau inprentaz behar dela.

—Eta erdaldunak euskalduntzeko?

—Lehenik sikologia lana behar dugu. Ondo sartu buruan ikastearen premia, eta bigarren hortara jarri gero beste edozein hizkuntza bezala ikasten ahal dela. Pedagogiaz hasieran inportantzia gutxi emango nioke lexikuari. Herri arruntak derabilena eta kito. Nik-neuk behintzat garai batean denbora ederra galdu nuen hitz bitxiak ikasten. Gero sekula erabili ez ditudan hitzak! Horren konplexuz eta iziduraz, eta subordinada xoil bat uztartzen ez jakiteagatik euskaldun asko eta asko ez da hizketan ausartzen. Aditza dela-eta beste horrenbeste esango nuke. Dezagun lehendabizi hizkuntzaren hezurra eta ondoren melenak eta patillak. Ikasiak diren erdaldunentzat gramatika bat da onena, erraza baina gramatika. Beste metodoak biziki politikak dira baina arras luze egiten dute bidea.

JOAN MARI TORREALDAY

Ikusi nizunez, lehengoaren eta oraingo egoeraren proportzioa egin dugu: zenbat erdaldun, zenbat euskaldun.

—Patxi Nobliak esaten duenez duela ehun urte (1870) 700.000 lagunetatik 650.000 euskaldunak ziren, gehienak beraz. 1960-garrenean, aldiz, 2.000.000 izaki 550.000 bakarrik euskaldun. Lumeroa berez, berdintsu izanagaitik ere proportzioa arras ezberdina dugu... Integrazioaz mintzatu ohi gera. Hizkuntzaz zeinek zein behar du integratu?

—Martxa hontan nora goazela uste duzu?

—Joan inora ez goaz. Eraman egiten gaitu uholdearen indaritsuak. Haatik, nik sinetsi egiten dut gizonen mirarietan. Nahi izanez gero obratuko dugu gure pizkunda, eta hortan ez gera lehenak izango. Hauzia nahi izatea da. Baina nahi eraginkor eta efikaz batekin.

—Martxa honi frenu eta erre-

dio bat jartzeko zer egin behar litzake?

—Herriari gagozkiola bi alderdi ditugu hemen. Lehenik herria nola gosetu ikusi behar dugu, eta bigarren nola jaten eman. Lehenbizikoak propaganda ta dibulgazio lana eskatzen du. Konsumo ta konpetenziaren gizarte hontan beste biderik ez baidago. Herriak akulu baten beharra dauka, zati handi batez proletario izanik ere bere egarrietan aburgesatuta baidago. Bere izatea deskubritu arazi behar zaio. Hortarako talde bat konprometitu behar da itzartze lan hortan. Gaiak eta planteamenduak honelakoak litzake: «Herritasuna ta hizkuntza», «Langile kultura zer den», «Gizon euskalduna historiaren hildoa», «Hizkuntza dialektika indarra bezala», eta beste... Propaganda ekintza hontan artistek, kantariak eta pintoreak, zeregin handia lukete. Bigarren ponduan, nola euskaldundu alegia, ahal ditezkeen bide guziak agortu behar dira. Legetik azken tantaraino xurgatu behar da, eta

Alfabetatze-saioak asi ziranean auxa zan bear-bearrezkoena: maixu talde bat gertutzea. Ortarako ikasaldi batzuek egin ziran eta emen ditugu ikasaldi oietan parte artu zutenak.